

Лаахунов Х. Л., Машинхаева Ф. Н.,  
Савуров М. Д., Юсуров Х. Ю.

**ХУЭЙЗҮДИ КУЛЮР ДЭ КУТЭР  
ТЁЖЯНХАДИ**

ФАНЙИ ШЫН ЖИНДИ ЦҮЭЙҮАН  
2017



Лаахунов Х. Л., Машинхаева Ф. Н.,  
Савуров М. Д., Юсуров Х. Ю.

# ХУЭЙЗҮДИ КУЛЮР ДЭ КУГЭР ТЁЖЯНХАДИ

*Чынзүэжя Ф. Н. Машинхаева*

*Бянжси Д. М. Хахаза*

*Хуажёньсы Х. Ф. Шимова*

*Зэ жы ии бын фу литу ба сыгэ зуэзожя да заён сыхуршон дэ гэён жынму гынчян шухади минжсын кулюр дэ кугэр тачүлэдини. Да жыще цунмин чөйү литу ниму ба бушоди хо дэ лийи нын дыйшон, танхуади сыхур ба таму нын зэ заён гуонийин жызыди чинкуоншон сыйүн. Жыгэ «Хуэйзүди кугэр дэ кулюр» ии бын фу ги шүэсынму, жөйүанму, нянжяму дэ щижүэ кучуан выншүэди хонжяму ги хо бонцунни.*

ISBN 978-5-93943-229-0

© Фаньи Шын Жинди Шүэйүан, 2017

## ЩҮЯН

2014 няншон фанйи Шын Жинди Щүэйүан ба Сульманэди цунмин хуади ту йигә фанйи на хуэйзү йүян йинчүлэли. На цунмин чөйү дуйчынхади жыгә фу ба зыжиди нянжяму жетёдини, замужя лян Хүда дэ жынму ё зү лэвонни, замужя ё гуә гуонийин жызыни, зэ жыгә шыжешон замужя зо бусы жя жынбони, зо жыншы бобыйни. Ё фәни, жыгә фусы сан чян дуә нян зэ Израил шехади, та доли Шын Китабуди чынфын литули, дуэйибанзы минжын ба та жыдоли. Жыхур ба та хуэйзүжынму е нын нян.

Ба Сульманэди цунмин хуа на данлин йүян фанди сыхур, фанйижынму яндин ба тади щёнсы лян зыжи минжынди кугәр дэ кулор зыди фәгуәчидини. Зу жымужя лян хуэйзүди фанйи е йүли. Хуэйзүди кугәр, зулян Сульманэди цунмин хуа йиён, тифә цунмин дэ хүдү, гункү дэ ландый, фужү дэ пинчүн либяндини. Линйир та хан пәщёдини, жыншыди щинфу, вонщён дэ щинэ жысы са, замужя жын нын дыйшон та, замужя ба таму зэ щинни нын каншуха.

Да натар жыще щёнсы фасынчүлэли? Ё фәни, заёнди сыхур дэ зэ гәёнди гуйни жынму лян жыму йиёнди вынти югуә лянщи. Хо дэ хади канфа донжан мәю минзү, кәсы жыншыди цунмин гуә быйнян еба, та йүнзун бу чынжю. Йинви нэгә йиче минзүди кугәр дэ кулор ю бушоди щёнсыни.



Кәсы нын нансуан, Сульманэ хуоншонди юди чөйү е доли хуэйзүжынму гынчянли, ба жыще зыфә таму да данлин жын гынчян е тингуә. Быйнян дуәди сыхур зэ Жун-Я тандони дэ саншон шинфу Тян Жүди жынму южуанли. Таму ба шынжынмуди гуонийин жызы либян, зушён Сульманэ хуоншон тифәли, ба дажун лян тади цунмин хуа жыншыли. Данпа Сульманэ зыфәди булүн нагә буфын зу жымузя е доли нэгә дифоншонли, зэ натар хуэйзүжынму жүдини.

Ё фәни, вәму жыншы бу жыдо, замузя жыгә йүли. Кәсы вәму жыншы жыдони, зэ кугәр дэ кулюр литу бәди хуэйзүжынмуди быйнянди цунмин до вужин хансы жун-ёди, ю да йисыди. Жы гуон бусы ги хуэйзүжынму, ги туанйүар жүди линжүму е ю да чин-юни. Вәму шинфуни, жыгә чүбан бонди жё хуэйзүжынму ба зыжиди куйчын дэ лийи вон хони жыни.

Фанйи Шын Жинди Щүэйүан хан воншөнди на хуэйзү йүян ба шынжынму либянди шын фу вончү фонни – жысы шынжынму лисы либянди фу. Жыгә фу литуди ту йигә сериясы Нух шынжын либянди фу.

Вәму чыншин ги нәще жын дощедини, сый зэ жыгә жун-ё гунзуәшон цанжяли, сый дуйчын дэ вончү фонли чынгәхади хуэйзүжынмуди кугәр дэ кулюрли. Ги нянжяму вәму панвонди жё таму да жыгә фушон ба да лийи дыйшон.

*Фанйи Шын Жинди Щүэйүан*

Хия Лаахунов

шухади кулюр дэ кугэр





## **ЛААХУНОВ ХИЯ ЛЮШИРОВИЧ**

**(1930–2011)**

Х. Л. Лаахунов зэ Каракунуз щёнжуонни сын-ёнхади (сянзэ жысы Жямбул дичүди Масанчын щёнжуон). Та хын жи нян зэ Курдай районшонди «Коминтерн» колхоз литу донли куэжили, йиху линшули Масанчын щёнжуонниди Быйёнхү минщя бэвугуанли. Лаахунов Хия Люшировичсы сыжя. Та йинчүлэди сывын фубынзысы «Вэ чон Зүгуйдини», «Жинхуон чютян», «Хома, зошын!». Чүгүэ ще сывын , та ха фончүлэли «Хуэйзүди кугэр дэ кулюр» йи бын фу.

**Ж**ынжын ду ю щинхуэ бэ,  
Бэли щинхуэ, жё жын зэ.

Бэ кан майи суй, нын бандо Тэсан.

Фэ хуа бу лючин, лючин бу фэхуа.

Бу зуди лў гуэ сан бяньни,  
Бу йүнди жын йүн сан бяньни.

Дансы да хэни юли фили,  
Нэхур щё хэни е юни.

Дади язы шон жяни.

Киди мир, жўржяди дўр.

Дан да бу хэ щю,  
Туэди жиншын да лохў.

Бу па жинзы хуон,  
Дан па нян хун.

Дозы захади шон нын жоннян,  
Шэту захади шон жонбунян.



Бә шыкан зан жин-йин,  
Чүшы йифыр набудун.

Бу лон мынзыди чи,  
Бу жы дэ киди лийи.

Ки бу ли хуэ, хуэ бу ли ки.

Ви жын — видео дини,  
Са жын — ё жян щени.

Ван жынди цэ —  
Ван жынди хэ.

Ба щю канли йигэ дан,  
Линжя чы фан та дуан ван.

Бә щё жын лоли мә личи,  
Чиннян сыхур е гуэни.

Ба гуонйин шызэ нан,  
Хи-мин бу шыщян.

Монди зущён жю хуэчини.

Ба шэчўр вичын монли.

Гэ чян бу мый, йишы мә зуй.

Гундо ган щүэ бый,  
Ман щин би тан хи.

Бу зуди лў — зу сан хуэйни,  
Бу йўнди жын — йўн сан хуэйни.



Жын на лийи дон шян,  
Фу на мигуэ ви цуан.

Жын пон бусы чыхади,  
Тэсан бусы луйхади.

Башы суйди лор мынчян зан,  
Йи тян бу сы ё чы йитянди фан.

Бусы пинчүр вэди щяжя.

Мэмэ бу ли гэту,  
Хүржя бу ли дитү.

Быйёнфу жонди го,  
Шыншонди шон на до дуэ.

Бу па зый ту, дан па ки лэ.

Дищүн фын жя би гон нин,  
Ефуму фын жя шы тун по.

Бый ми, щи мян – гункү зэ чян.

Бинжын коншон зуэ,  
Сыжын дон гэ гуэ.

Ляншу лоди хо,  
Йишон щинли хо.

Ло ню бу сы, щисы бу дуан.

Бый чызор щян хур да.



Бинжын бу жи ку –  
Щянбулѐ дэфуди шу.

Фи да мѐзы, диди кын,  
Хуа мѐ жынзы нонлан щин.

Бѐ па лохѹ щя сангѐ,  
Па жын ю эр щин.

Бу жян тѹ, бѐ са йин.

Бу жыдо цо та,  
Хан донсы лү ха.

Лѹ хуѐ чян нян, сысы данжин.

Фѐ хуа, фѐ жын – тинхуа, тин мин.

Байүениди жютэр бу ли ку,  
Жюйүениди жүхуар бу ли шу.

Па гу, лю чүди,  
Да лѹ бу зу, зу щѐ лүни.

Бин лэкэли, зущѐн Тѐсан,  
Зукэли нади танман.

Бин лѐ – ву сан до,  
Бин зу – ву чѹ сы.

Лонѐ бо сунзы,  
чѐнфынни цон жинзы.  
Лотѐ бо чунсун,  
кон диха мѐ хуонжин.

Бочўди нун, жэчўди ще.

Бин цун ку ву,  
Хуэ цун ку чў.

Кан сынлин, жун ди,  
йибын шы ли.

Кәфисы вужязы бо,  
Йүэ фи йүэ хо.

Бан хўди щёншын да,  
Ман хў ву шын.

Бу па хў сын сан жы нян,  
Дан па жын ю лён тө щин.

Башы суйшон жялигә мэмянди,  
Мә тў эрнү, гуон тў чыхә.

Жя зый нан фон, та гуэли луфон.

Жүнзы ву чян тянщя ю до,  
Щёжын мә чян, жон шу зу ё.

Бу па мә чян сы,  
Дан па мә хонсы.

Бу ён эрнү – бу жы фумуди нын,  
Бу донжя – бу жы цэ, миди жын.

Нын жё сыдё шыгә хын фухан,  
Бә жё ван йигә зуэнанди чүнхан.



Бый нян хуэ зэ шы,  
Сын-сы бу жы найисы.

Йичё бу дый, шо зын жи бый.

Бу хэ жү, лян бу хун.

Бинжын зэ коншон фидини,  
Вонжын зэ хонзыни зудини.

Бу па вындо,  
Дан па вынбудо.

Бый йү сан жынзы,  
Лынзы дади ги гынзы.

Зый ту зый, бу куй сый.

Бо цон – бэ ю чы дуэ,  
Йү хуа – шо фэ.

Бу дун хуади хабазы  
диха тин хуани.

Ба гуонйин надо шуни.

Са сыхур щин сани,  
Щин сакэли, са куэни.

Ба дунсанди жэту  
быйдо щисаннили.

Занли чянчянди йинчян,  
Ванли набулё йигэ тун чян.

Бый жушон щя чүни,  
Бый хуэй жынни.

Фу мә пили кә нан хуә,  
Жын мә лянли кә хǔ фә.

Жын чы ву гǔ, сын бый бин.

Бизыни мә зуаншон сын ян.

Быйгуә жын фә хуа,  
Хуасы чөчөр хуа.

Вихади жүнзы хǔ шынди бо,  
Занхади йинчян мин бу ло.

Фынсы йүди ту, писы сыди ту.

Вава бу нын гуан,  
Лохар бу йи чүан.

Вава бу йи гуан,  
Чыди мәмә, зу ё фан.

Вугә зыту, чүанчүәр шу,  
Сыйдо зуйни хан бу гу.

Мугу бу ё йи, ягу бу тө чөн.

Ван ее, чы сунзы,  
Щифур чычын жу дунзы.

Вилё жынжяди ди банзы,  
Далё зыжиди хуажянзы.



Вуню щя вуню —  
Сан нян ву тө ню.

Зын, зын, зын, вын, вын, вын,  
Вынжян щехун чи да чүн.  
Люту цонйин янсый жүн,  
Хубый сынзэ мофон кын.

Зў зый бу мё, щисы лали йидо.

Вәё суй вәди щин,  
Вакэ йи кын жин.

Вихади пын-ю хў шын бо,  
Зынхади йинчян мин бу ло.

Вәё хуэ хун, дажя щя гун.

Гун мәю вон фиди, чян мә фуйүди.

Ванчўр хо чү тў, нинчўр хо да чён.

Вынтишонди йү ха сыни,  
Хуэйдашон нын хэ зыжи.

Гэ чян бә гэ щинфа хур,  
Ви жын бә ви яйи,  
Ги чи бә до жын ян.

Го да чён, ликэ мын,  
Гәр хуәди гәрди жын.

Гў ё зы жунни, эр ё зы сынни.

Ганзы бусы жу, жыэр бусы ху.

Гуа дини жян гуа, жянли йигэ  
нян гуа.

Гын ха жын бу го,  
Зущён чунтянди ган цомё.

Вугэ зыту югэ чон дуанни.

Гыншон хо жын шүэ хо жын,  
Гыншон ха вазы тө шын кын.

Гуонгун шу щин вэсы гу,  
Гуонгун бу чы нянщяди куй.

Гу нуан зуй, жын нуан туй.

Ган нянзы чан ю дын бу лён.

Шу дабушонди дифон,  
Янйү нын быншон.

Гэшон мэ ма ни кан ку,  
Жебэ дищүн – бэ фын шу.

Го сан дўбулө тээнди гуон,  
Щёжын дўбулө дажунди лён.

Йи ванщи сылён чян тө жи,  
До лён мэю йигэ жунйүнди.

Гүхади бин бу дажон.

Ги шүэзышон то жанва,  
Да лян, мэ щин сон зыжя.



Йи жынди гуансы,  
шы жынди мафан,  
Шы жынди гуансы нян дуй нян.

Гүнён жүнли — мыйжын дуэ,  
Готян же мигуэ — йүнчи дуэ.

Фу йин фынни,  
Цэбый йин бэляни.

Гуан да мин бу щю,  
Нан да нү бу щю,  
Лозы да эр бу щю.

Ги сан бу суан йүан,  
Ги хэ бу суан жин.

Гүдү бу ли жу, фи либулө сан.

Мынлыр зушён йи дуй тў,  
Бу эр, ву нүр ду ю гў.  
Мынлыр зушён йи дуй жуан,  
Ю эр, ю нү ду йибан.

Гуонйин зушён са жынди до,  
Бу цуй жын, жын зы ло.

Чыншонди ло-шо чы фи жу,  
Щённиди ло-шо ба кў шу.

Гуан фан бу ён щян жын,  
Щян жын бу чы гуан фан.

Фуханди ханмо — чүнханди ё.



Ги бый жушон сын чүни,  
Ги ган тушон да динзыни.

Ган сы ганбу тун, фэ хуа  
фэбу жын,  
Чўшы бу цунмин, тэни сынди чүн.

Гуанжын нын фон хуон,  
Чүнмин дынзан ду дянбулён.

Щёнзыр суйли бу ёжин,  
Зыё литу жуон хуонжин.

Гу жан жын шы,  
Жын жан мын шы.

Да ю, ма ю, бу де хуэчуэ зы ю.

Гўли ниди йишын бо хуэ,  
Бу гуан понжынди сыхуэ.

Гувар шон фын дуйни,  
Жуонхуан да гуни.

Гынчян тинбужянди щянхуа,  
Чян лиди лўшон нын тинжян та.

Гуэ бянноиди цонйин  
Чы любянзы фанни.

Гу тў шэту – ё зў хуэни,  
Жи жү жуазы – ё хуанни.

Сўчон чуан щин –  
Мәю щин лонмын.



Сан суйди нювазы,  
Нянбушон йи суйди тўвазы.

Ганзо ла ву – шонву сэсы тутў.

Кўди ва чў, щёди жё фи.

Ганзо лили чю,  
Хушон лёнсўсў.

Ги емозы ба нянжин гиги,  
Та хан ё мимони.

Гуон сыму вончян шыкан,  
Бэ сыму вонху тунди кан.

Гэжынди жўйи – хуоншонди зыйи.

Гуанжын бу па ван,  
Па ван – зуэбулё гуан.

Мовазы луэ луйкэли,  
Лочўди щин тынни.

Гилигэ жэ бозы ву зуй.

Гунжи жё мин, жё жи хуэй,  
Дунфонни цэ фабый.

Дажя шы цэ хуэян го.

Фухан сылён занхади хуон жин,  
Чўнхан сылён нянмянди гуонйин.

Нўжынди туфа чон, жяншы дуан.



Дажя шы цэ хуэян го.



Дўзы чыди щён гуэгуэр,  
Шыншон чуанди лан суэсуэр.

Ман дини хуон жин,  
Дындисы минда жын.

Мин чүн йи жон зы,  
Кэсу данчў сы.

Дынзан вэрни ву ю — дын бу лён,  
Кудэрни ву чян — гуй йиён.

Дажон бу ё гўхади бин,  
Дачуй бу ли чин дишүн.

Ди ту, щякў ги ди ё,  
Бу нын жон шу ги жын ё.

Лэ мо, зу гу — бу цу зу ю.

Дон гуан бу па ван,  
Па ван донбулё гуан.

Дандала жинди хуа дуэ,  
Вунюди нёнэ дуэ.

Лан тьян мэ йир, жын щин мэ дир.

Ланди шоди чыдини.

Дунсылигэ ланлангуй,  
Вэсылигэ сусугуй.

Дў цэ нан жуэ,  
Дў жын нан хуэ.

Дун гон жэту, ши гон йү,  
Нан гон чүлэ шя бый йү.

Фын бу лэ, фу бу дун,  
Лочү бу да кун дун.

Дүзы вэли ги йи ку,  
Чёнчү боли ги йи ду.

Дагуанди шу, магуанди зуй.

Йитян цун йиба,  
Шы нян мэгэ ма.

Дансы сычин зэ мозы диха,  
Ёха ту нын зүгэса?

Дабусыди хи шэ ги ни шя жянни.

Дүму чёр, дүму жуон,  
Зэ лэ йигэр пый йифон.

Жунди дуэ, шуди дуэ.

Дёчён жынди зуэ жёчэ,  
Дёчён гуйди зуэ гуантэ.

Да шэ бу да ту,  
Сан нян бо йи чу.

Дон гуан зу ю ли,  
Ли лэди бу минбий.

Жынди дүзы – захуэ пузы.



Да цэ бу нын щё йүн,  
Вусы, вуган бә хэ мин.

Дынди жё хур жё минни.

Дан па нәлойин, бу бо живазы.

Дун-щя бан дўзы, нўди шын е су,  
Дун-щя бо дўзы, гуанди щин е су.

Дўләнхади чүнхан – хуанлуэ дуэ,  
Мөю дўләнхади фухан – цучон дуэ.

Дан ю жүнхуон, зу ю нянхуон,  
Жүнхуон дабугуэ нянхуон.

Жын жүн, щин бу жүн.

Ниди чян дуэ мә жын ду,  
Чүнжын мә чүаншы йүн бу фу.

Дансы ни ю йинчян,  
Гуй ги ни туй мәпан.

Дўзы ю я, ёнхуэ йижя.

Да йү чы щё йүр,  
Щё йүр чы щямир.

Дэли шон нын жылё,  
Дэли ха мин жыбулё.

Дан щён щихан гу,  
Ба гун дэ зэ шу.

Донди нүр, зуэди гуан,  
Донли шифур шу мәнән.  
Вә зә вәди нёнжя зан,  
Лили тўту вәр, бу чы фан.

Дали шынти – тынди вә,  
Мали шонцин – зә бу лә.

Жын шон шы ку, чы фан луй ху.

Дун ла – дун зули,  
Щила – щи зули.

Дэфу йижя кан йижя, йигә бу  
щәхуа йигә.

Жын бу нә – Жў бу нә.

Тяншонди йүэлән йүан туәтуә,  
Чүхади шифур щён пәпә.

Ё жүә бу ган ги шу.

Тэён жоди шыже лён,  
Жышы ги жын ги минлён.

Дан фи тон йижя тан,  
Сыхур йүнди бу зә шо.

Лян бу щинфуди жын бә жёже,  
Дан дали жёже – ё щинфуни.

Дансы жятинни ю ловужын,  
Таму е ю гуә гуонйинди лўни.



Дан чыкэ готянли,  
Ё сыщёнйихарни, сый зэли фули.

Ёнгор чы цо шян жин щё.

Жын суй гуонйин, цо суй фын.

Ее го сунзы –  
чёнфынни зан жинзы.

Чүнханди дўзы жянжян жи,  
Нани та хан нын ёнгэ жи.

Е хуар тун чуон – жя бэ, жын ван,  
Жя хуар сын зы – ба мын кан.

Жын ви чян хо, жын ви чян но.

Ецо лян гын ванни,  
Хэхуэ ё фонканни.

Ёнжу шанчи, нюжу ван,  
Щён чыгэ жижу мёю чян.

Ёмо саншон дэли мо,  
Чонгун хуэжи куэ фи жё.

Ён, ма нян гуон шу чян,  
Чүн гу, жи шы, вэ гу нян.

Ён нүр – пыйчян хуэ,  
Бу пый йи бу гуэ.

Ён суй, йиба да,  
Жин фон – чынбуха.



Жын пинди йишон,  
Ма пинди нанжон.

Бу фә – сы бу мин,  
Бу тин ложынди хуа,  
Шубый зу чоха.

Жын мә чянли гуй йибан,  
Фан мә янли фи йибан.

Жын мон, Жў бу мон,  
Зован щя йичон.

Жын нэ – Жў нэ,  
Жын бу нэ – Жў бу нэ.

Жын ланли – хуэ жунни.

Жын пади шон шин,  
Фу пади шон гын.

Жын ло, ё чүанни,  
Фу ло, вәр ганни.

Жызы хо гуэ, жын нан хуэ.

Жын шин мә дир,  
Хуон хуэ мә йир.

Жын шин мә дир,  
Лан тьян мә йир.

Жу йүэ чы, йүэ цан,  
Хуа йүэ ла, йүэ фан.



Жын щин зун бу гу,  
Чыли ву гў, щён лю гў.

Жын дуэ – шә дуэ,  
Чян дуэ – шы дуэ.

Жынсы жязы, жязысы жын.

Жын вучонли – кўбухуэ,  
Дюли дунци – зобужуэ.

Жын мян бә куа зы нынщин,  
Жын мян бә куа за щёчун.

Жын дан щинэ гункў,  
Цэбый белан пу.

Жын ю да-щёни,  
Зуй мәю да-щё.

Жын хуэ бый суй пади ё мин,  
Лў хуэ чян суй сысы данжин.

Жунжынсы шынжын.

Жын ю чүчүр щин,  
Анла ю гуэгуэр лў.

Жинди хуа дуэ,  
Зўбулө хо хуэ.

Жын чян зыжө эрзы,  
Жын ху зыжө пәнён.

Жын дан зо жы найитян сы,  
Дуэйи хан нын хуэ бый нян.

Жын хуэ шы нян вон,  
Шын гуй бу гын чуон.

Жи бо язы бый шу кў.

Жын чы дийишы,  
Ди чы жынйи ку.

Жынсы те, фансы гон,  
Жын хуэ йи шы, цо хуэ йи чун.

Жун са – шу са.

Жищён Жў, заньян шын.

Чян лиди лўшон мэ йихуэй зуй,  
Бу де жяни хэ лёнфи.

Жын гэ мый, ма чы цо,  
Чонгун, хуэжи тан фижё.

Жын чүн, гу тын,  
Жын фу, гуй тын лў.

Эр ю эрди фуни, нү ю нүди фуни.

Жын дан бу фу жын,  
Нэгэ жын бу ву жын.

Жын ги жын бу бо нын,  
Та лян сынку йибан.



Жяни ко нён, чў мын ко чён.

Жуа гу эрзы, кан гу музы.

Чони югә жын,  
Жяни зан жин-йин.

Жын на лийи дон шян,  
Фу на хуа гуә ви йүан.

Жын мә чянли, лян гуй йиён,  
Фан мә янли, лян фи йиён.

Жунжынди ку – лён янди ду.

Жын чүн бусы бә за,  
Жын фу – йү бәля.

Жынсы йишон,  
Масы нанжон.

Лэгуазы пан жон йизуй я,  
Щи чончун, бочужя.

Жын зу йүнчи, ма зу бё,  
Гүхади хуәжи бу зүхуә.

Дон нянди нүр зуәди гуан,  
Дон нянди щифур шу мәнән.

Зули мор, лочў фан.

Жын да мый, ма чи со,  
Гүхади хуәжи нә фи жё.



Зули мор, лочў фан.



Хазы тинжян да йү щя,  
Лунзы канжян бин гәда.

Суйжә ко нён, лоли ко чён.

Жын суй, бынсы да,  
Нын ёнхуә йи дажя.

Нын ги хазы зы йигә лү,  
Бу ги хазы лин йигә лү.

Жын ләди хунхун, чизуди мин,  
Вон зә шышон гуәли гуонйин.

Жюли гуа, щигуа дини зо зыма.

Жо мо, хуа хү.

Жын гуә гуонйин зыжи ло,  
Гуонйин хощён сажын до.

Жынжын хощён йи жян фон,  
Гүдү хоби жўзы – хуә лён.

Жупизы – нипи, жусы чён,  
Ку, нян хоби мын хуә чуон.

Фи мә жуазы бә кынни,  
Хуа мә жянзы чуә щинни.

Жын сын-ёнха е мә налэ сыса,  
Жын вучонли е мә нашон сыса зу.

Жин жя, йин жя  
Бу де вәди чүн жя.

Жыди чин, хо йүн гун.

Жўди йүанли жянди щён,  
Жўди жинли на бый кон.

Мор зули, лочў фанли.

Жүнзы жон ви, та бу зуэ,  
Щёжын бу дын ни нуэгуэ.

Жүнзы гуэ лў щю чёни,  
Щёжын зан лў, цый чёни.

Жүнзы панди тянщя пинфын,  
Щёжын панди зыжи тэпин.

Жёгуэди шифур – жугуэди мян.

Жун ди челэ зо,  
Зў мэмэ суан хо.

Жин мыр, кун кэлор.

Жи жё, гу нё, вава цо –  
Жысы жяниди сан жян бо.

Жў чы щигуа пи, бу жыдо щён-цуй.

Нана зуэдо коншон го сунзы,  
Кон-янзы диха цон жинзы.

Жўдо санни – сан луйли,  
Жўдо хэян – фи ганли.

Жун гўзы бу нын шу мизы.



Жяни ву сы щян жя чүн,  
Жяни йү сы пан тэпин.

Жянбудый, либудый,  
Хуэфу дуэли жуэбудый.

Ба ту тидо шуни ган сыни.

Йүбужянди пынжянни,  
Пынбужянди йүжянни.

Жинли цэзыр ди,  
Бу па чуан хуон йи.

Жянно йи тө щян,  
Вуню ман ба зуан.

Жязы няншон чичү ту ю,  
Гон до чели хўлу ту.

Жирди дан на шы хуан,  
Ни мө шыли, вэ мө дан.

Жо нүшү – фа бащи,  
Жогуэ саньян бу зу,  
Зусы йигэ гуа нүшү.

Жяни ву сы, бэ жо щян жын,  
Зохуэни ву сы, бэ гэ щян цэ.

Жюйүэниди жю щёнпэ ку,  
Люйүэниди жю лү бу цу.

Зыйжынди дан щү.



Жинли фонмын сы нян дин,  
Йи гуан гуэзо, эр гуан жын.

Ти ван бу чи нин,  
Ван жынди хэ, нин тынди цэ.

Жуонхади бу щён,  
мэхади мян бу гуон.

Жун хуа бу де жун цэ,  
Дэ ки бу де хуан зэ (жонзэ).

Жын жинзы бу па хуэ лё.

Жын йүнди жышы мэбулё,  
Мэхади жышы сыбудо.

Жё дуэли бу жан,  
Ми дуэли бу тян.

Жё фэ хуа, бу фэ хуа,  
Читур лёбуха.

Жын-жы сыфи, зуй ю чон,  
Бижан щудон гынли нён.

Жинжүэ лёнпян, шыншон чў хан,  
Жинтуй лёнган,  
Бу лын дажан,  
Тушон тон хан.

Жя ю шы ку – чы фан луй ху.

Йи боди, йи хуан.



Чыбушон зэ ляншонни,  
Чуанбушон зэ шыншонни.

Жин шытушон ся данни,  
Гуэдишон зү фанни.

Мо бу ли фонзы, гу бу ли  
жонгуйди,  
Йүэвазы бу ха мамади хуэ.

Жянли мянсы люйүэ,  
Бу жян мянлисы лайүэ.

Жё вэ йүгэ лян бу гуон (мазы),  
Щин чон, йи чон.  
Бэ йү йигэ чё жүнмый,  
Хуэщинди лон.

Жюжю башы йи,  
Чүнхан фын чён ли,  
Суйжан бу лынли,  
Кэ хэ дүни жи.

Жүнзы мэ чян, чүчү ю до,  
Щёжын мэ чян, чын шу зу ё.

Жүнзы му до, бу му шы,  
Щёжын му шы, бу му до.

Жё йү пын-ю ю йинди,  
Бэ жё йүгэ пын-ю чу жинди.

Гын йигэ хо гуй – хэ йи ван хо фи,  
Гын йигэ ха гуй – хэ йи ван нэфи.

Жя хуэлу есыгэ гункү.

Жын жинзы зэ шытушонни,  
Хо жу зэ гүдүшонни.

Зуйни фэ хуа, лыйбани зу чи.

Жён жын чы жён куйни.

Жүгуанлиди вэр би сын-ёнди  
дифон чён.

Жү зу жүди лү,  
Ма зу мади лү.

Жё фэ хуа, бу фэ хуа,  
Фэче, кэ лёбуха.

Жи жё дунфон бый,  
Жинче йихуэ зый,

Йитян хундо хи,  
Бу жыдо сый хун сый.

Жуонхуон дажын,  
Лодүзы вава фэхуани.

Зуйни мә чыди, шыншон мә дэди,  
Фижё шыншон мә гэди.

Зуйсы хо жынди,  
Шытусы нан кынди.

Зыжиди жүйи, хуоншонди зыйи.



Зуәха дюдун кәфи дуә,  
Ту жың жынту фибужуә.

Зо йү бу дуә, йитянди луәсуә.

Зуйни чы манту, щинни бу жи  
фур.

Хуа лун, хуа хў, гу нан хуа,  
Жы жың, жы мян, бә жы щин ха.

Зуй сунли лопәр шын фан,  
Кудәр сунли жо зыйхан.

Зы цу сын-ён, бу цу жон.

Нян ще, щин бу жың.

Зуй ю дуә нын, ян тә чё,  
Дуәхуәр ё мин жыбулө.

Зо кан дун, нан,  
Ван кан щи, бый.

Зущён лочў чўжя нүрдини, чичи,  
чўчўди.

Зэ жя бу ви жың,  
Чў мын мә жың вын.

Зуй ю дуә нын, ян ю дуә чё,  
Фәбулө сын-сыди лў йи тё.  
Гуонийин цуйди зыжи ло,  
Гуонийин хощён са жың до.

Зуэ жёди дэфу бу жы жынди бин.

Зу да гэ,  
ни ба янсуй жынчын чинцэ.

Хунхуар либулө лю ер пый.

Зохуэни бэ гэ шян цэ,  
Жяни бэ гэ жынцэ.

Зыйвазы зукэли  
Суэ зыжиди мынни.

Зо чюбанзы шэ хо,  
Ху чюбанзы гў хо.

Зыди жибый, мади шянжын.

Йишон чонли ла луфи,  
Шэту чонли жэ сыфи.

Йиншүн сыдо жоншон,  
Бенонзы сыдо коншон.

Зулян каншу няншифурди йиён.

Зушён янжир вэни доли ганзы,  
Жили-залади жёхуан.

Йиншүн шы сы йүншүн дон,  
Бенонзы шы сы ла пэнён.

Йибу та цуэ, бый бу нянбушон.

Йүн литуди жэту, ёпэзыди зыту.



Йитянди мунон —  
ганзо хэшон эрлён,  
Йишыди мунон —  
баншон лёнгэ пәнён.

Йинчянсы йиншүн шыншонди  
гужя,  
Сыдуэхур ю мин нын зоха.

Йитянди кўчү йитянди нын.

Йүэ фи йүэ лан,  
Йүэ чы йүэ цан.

Йи тян туй йи тян, ланшон кан  
йүнян.

Йү жёди щин, фи жёди гын.

Йижын зэ фу, бый жын ще лён.

Йүан чин лади жин,  
Жин чин сунлё мин.

Йүэ ю йүэ хын, мөюди шэ бын.

Йү чы йү бу щинчи.

Йүн жын зы щё,  
Ву сы зы до (ву сы на зыту дони).

Жын фу, щин чүн.

Йиншүн бусы жуонхади.

Йинчян ю мин, хи жын щин  
(чян дуэ щин хи).

Йигэ шы цэ нан дян,  
Йигэ эрзы нан тёён.

Йи жин мын, сы нян лүн,  
Щян гуан гуэзо, ху гуан жын.  
Щё нүр фэ хуа бу дуэ лүн,  
Чё щифур хуэ мян бу жан пын.

Зочиди ца цы хэ,  
Фэсы та чеди зо.

Йүн жын зэ чян,  
Бу йүн жын зэ ху.

Шонсуйфуди мэ чү пәнён,  
Фэсы тади суйфу щё.

Йүнчи лэли,  
бянданшон ду кэ хуарни.

Чүнжын ба мин сун,  
Фухан ба чян зын.

Йи жын чү жү чи,  
Бу гули кэ чүчи.

Йинчян, йинчян, йинчянсы  
Чинжин жынди хи хан.

Йи нён сын жү жун,  
Жю жун чү жү дын.



Йи тян сан да,  
Сан тян бу да —  
Шон фон же ва.

Йүэ лё йүэ сын, йүэ зу йүэ чин.

Йи жяди нүр бый жар вын,  
Цохуазы гуэлэ до йи гун.

Зыжи хэбин, зыжи хуонлуан.

Йүэлён шонлэ, лён шонлэ,  
Шыншон лынли шон конлэ.

Йинфын чуй хуэ жуэди вон,  
Хуэшон пэ ю, жуэди лён.

Йи жын да жин, шы жын хэ фи.

Фи янсыди, хуэй фуфиди.

Йи сын йигэ щёншү,  
Йи чын йигэ лийи.

Йи фын чян, йи фын хуэ.

Йи суй, лён суй чин нён нэ,  
Сан суй, сы суй ли нён хуэй.  
Ву суй, лю суй же фу кэ,  
Чи суй вын, ба суй ву,  
Жю суй шон ма бан нин гун  
(гунжян).

Йисы дуэ, бынсы шо.



Йибый дон гуан,  
Шыбый да жуан.

Цэ мэ ян, хуэ бу жуэ,  
Хуэ мэ бянбяр бусы хуэ.

Йүан фи хуэ нан жи,  
Йүан чин жи нан дый.

Йи тян да йү, сан тян сэ вон.

Йинзуй яр бэзы чон,  
Чүли щифур вонли нён.

Йи чуон, лён щин,  
Бу чуон бу щён.

Йи гуй фубынзы динбучү йигэ  
сыфу.

Йүнцэ бу гын фын зу,  
Фын цуйшон та зу.

Йигэ фушонди гуэзы бу йиён;  
Йигэ суан, йигэ тян.

Йигэ жын гэ, шыгэ жын мэ.

Чү щифур, гэ фон,  
Фи чянди мофон.

Йи жүэту щён ва йигэ жинни.

Зый ту зый, сый бу гэ сый.



Чинмё за гын, фажон йүди жин,  
Жүнзы мэ ма-ву чянди жин.

Канжян зү хуэ зу сажян,  
Чыкэ фанли жян да ван.

Жынди вонщён би тьян го —  
Чынли хуоншон, хан бухо.

Кун шу танвон бинжын —  
бин бу цан,  
Кун ку танхуа — шэ бу ван.

Консыди жын чүэ,  
Хуэсыди жын дуэ.

Канбучеди мужён гэ луфон.

Цунминжын ву хуа,  
Хүдүжын тон хуа.

Кэлон литу тон нунни,  
Щин хуэйдени.

Кижын би фынхуон, жүжын би  
санчон,  
Кижын бу лэ мэ зывон.

Кудэр йижон, йүэ то йүэ гуон.

Кун чэди щёншын да.

Кун зуй — кун лёлуан.

Конзы би ту го, ба нян дүчүли.



Цунминжын ву хуа,  
Хүдүжын тон хуа.



Куди гуэр кули,  
гэди гуэр – гэли.

Кэвуди зущён чы жынди лоху.

Лохан бу йи чүан,  
Вава бу йи гуан.

Лин жынсы мын жынди нү.

Ла йиба – жинли,  
Щян йи ба – йүанли.

Лэгуазы тө санха,  
Хан ё хуан йихани.

Зошын лили чю, хушон лёнсүсү.

Луэтуэ нади машыр бонвон,  
Гувар нади тесуэ кон.

Лочу дедо мян щёнли,  
Йижыр хуан, йижыр цу.

Лозы йиншүн, эр хохан,  
Лозы тө цун, эр мэ суан.

Лозы дан жүэ, нён пый шу,  
Зэ ён нүзы зусы гу.  
(Нүр гыншон жын поли).

Лакэди гун, чэкэди жян,  
Йүнжю бу нын зан.

Лён жё та йи жё, йүэ фи йүэ хо.

Лынли йи жү, жэли нан шу.

Лёнжяр канли йигэ ши гу,  
Чыбу фи, поди су.

Луэтуэ туэ чян, бу гу йи нян.

Лицин бусы жонзэ,  
Тишон гуэгуэр мэ.

Лочў ла шянба,  
Бу жы йиба да.

Лён туй сыйдо йигэ кўтуйли,  
жёбукэ.

Фу да, гын шын – бу па ё фын.

Ло жи хали жя,  
Живар кэ йүн та.

Лан лү шян лў чон.

Лохў чы цывини,  
Бу жыдо зани.

Лочў чы хуонгуани,  
Кў тур зэ хутуни.

Чыли шыди, на ганди.

Лэгуазы мэ я,  
Йи нё – йи гэда.

Лён ку хо гуэ.



Лэли – жешонгэ ван,  
Зули кушонгэ ван.

Хо хуа бу шутин,  
Шутинди бусы хо хуа.

Луй щёнди жынху да,  
Йү мәдый щяха.

Лохү лян жын бу зу йигэ лү.

Лян нэлойин йиён,  
зыйлынзы фидини.

Лын чюбанзы – жэ щятян.

Мянхуа литуди цы.

Лова дан чи чүн,  
Тянчи яндин йин.

Мэ види чыди либулё ян,  
Тянщяди жүнзы либулё чян.

Минда кисы гуан,  
Мин щё шу мэнан.

Ба лыйба дон суанпанди куэни.

Мый шин, мый ди ган тан хи,  
Гундо фу ли ган шүэ бый.

Да гуанди щёнхо ган зы бэ.

Лю пый хун, нэсы жын.

Ман куди фан нын чыдый,  
Ман куди хуа фэбудый.

Шы хуа жун тин,  
Пино чуаншон ги фын.

Мыйжян жя хуэ хи ян дуэ,  
Мэмэ жынди йин-чян дуэ.

Хо гу хў сан лин,  
Хо жын хў сан цун.

Мэ пэпэди шифур,  
Мэ нёнди нүр.

Майи башон нюгэли,  
Хан дон шонли го санли.

Бу па жын ха, дан па мин ха.

Ба йүнчи бэ дон бынсыди сы.

Мэ нянжинди мачёр Хўда  
каншудини.

Дан чыкэ мэмэли,  
Ба жунли мыйди бэ вондэли.

Зый жын дан щё, суэ зы мын.

Ма ю бёли ца дани,  
Жын ю чянли хуа дани.

Мыншон бу гэ жон,  
Жы зусы фухан жын.



Ма гуэли – ба та жын ду чини,  
Жын сунли – жунжын чифуни.

Ма йүэ чи, дан йүэ да,  
Чэ йүэ ё, йүэ хэпа.

Зый лэ бу па, ки лэ хў ва.

Бу да гў – мөю шын (гўгўзы).

Мэ кэ хуарди бу зуэ зыр.

Да лан, сы щё лан,  
Щё лан бу дунтан,  
Чиди да лан фан бый нян.

Мэ кў – нанниди тянни.

Мэ чыди, чыди бый мян,  
Мэ чуанди, чуанди чу, дуан,  
Мэ хуэ, цэ шоди нин цэ.

Ма су, мо чон, бу шу дун,  
Жүнзы ву чян йүн бу тун.

Мэ хў дуэ, щён хў вэ,  
Шыншон ву мо мэ эрдуэ.

Мэ шыхуэйди жанбудый  
мэмянди.

Мөю йигэ хо жиннян,  
хан ю йигэ хо минян.

Зый лэ бу па, ки лэ па.



Жын хуэбушон быйнян,  
Юцу ги чян нян.

Мэю мэ цоди танчон,  
Мэю мэ йүди хэ, жён.

Чиди луэтуэ, ёди жи,  
Годи голэ, диди ди.

Мыйжян цоди ян дуэ,  
Чүнхан жынди дан дуэ.

Мэмэ бу чы, ца бу хэ,  
Щинжун ю хуа, нандый фэ.

Фи мэ жуазы — дынха кын,  
Хуа мэ дозы — нонлан щин.

Мыймый тянтян либулё ян,  
Зу бян тянщя либулё чян.

Мэ ма — ни кан ку,  
Жебэ дищүн — бэ фын шу.

Жя фу, жин йү ноно хуэ,  
Бу де жя чүн тэпин гуэ.

Мэ хуэзыр — хозы бу жуэ,  
Мэ фи — вихүзы бу зуэ.

Фичин зо линни,  
Жын зо гэсыни.

Бу лан — бу хун,  
Бу хун — бу лан.



Мә фын – бу чи лон,  
Мә мый – бу чын чин.

Минйүн хо – фугуй жыдо ло,  
Минйүн бу хо – чүнкү жыдо ло.

Зый зули гуан ху мынни.

Зошын зэ фу, хубар ще йинлән.

Мо гын – ё чы шыни,  
Лин гу – кан быншынни.

Мә ни гәбулө фон,  
На хуэй дабулө чән.

Сан фи хо гә, бинщин нан гә.

Бу жы нынчин, бу фә хо,  
Дёли лунзоди егу ба ни нё.

Миндади гынчян зуә,  
Минщёди гынчян гуә,  
Дянхуонгуй гынчян чуон йигә хуә.

Мәю сыса би фу шынчынди,  
Мәю сыса би йисы годади.

Мәю жын шонбучиди сан,  
Мәю жын забучүди хәба.

Мянхуа пади хуә шо,  
Щинэ бу па сан го, лү дё.

Нын жё шынха, бә жё кунха.

Мә сыса ган,  
Щинни хи ще фан.

Нанзыхан чы фан лонца хўян,  
Нүжынму чы фан шигәр щиян.

Щёншын тиндо йичян ли,  
Миншын тиндо чян ван ли.

Нын шә дон гуанди лозы,  
Бу шә ёди чыди нён.

Ба Жонсанди мозы ги Лисы дэни.

Нүрсы щин, эрсы гын,  
Щифур тяншон, сы вэ жын.

Зэ зый лўшон дын жынни.

Ни ту шәжунниди йи куэр ян,  
Ниди зўзў-быйбый хуанбуван.

Нын вигә хи жў мәчын чян,  
Бу вигә щёжын фан бый нян.

Нын жё жин чы куй,  
Бә жё жын чы куй.

Натар фә щянхуа,  
Хуэшон бый мәса.

Жүнзы йи ян, куәма йи бян.

Нян гуан жын, эр тин жа.



Нын жүгә сы чончун,  
Бу нын жүгә хитучун.

Нын зэ зы цун шу жяннан,  
Бу зэ вэ чын донгә гуан.

Нын жё зынсы ню,  
Бу нын жё дачү чә.

Башы суйди лор – пянщёнди щёр.

Нын фа зэ шуди нанчун,  
Бу фа кунжунниди ёзы.

Нан жон саншы йи дуэ хуа,  
Нү жон саншы ло дунгуа.

Нын ба ту зэ го ган гуа,  
Ви мин бу нын шыги та.

Ни бу лә, та бу чи,  
Лён жар дуанлө чи.

Нын жүгә ёмо сан,  
Бу жүгә вихү тан.  
Ёмо саншон чисый чин,  
Вихү танни сын за бин.

Нянжинни гуэ бый бян,  
Бу де шуни гуэ йи бян.

Нян бу жянди, щин бу жин.  
Йи жү щё ян хэ да сы.

Эрдуэшон гуа хэтини,  
Жуон шынжынни.

Нын жё нянжинни лю нун,  
Бэ жё зуйни шу чүн.

Нын мэ йигэ чыкуй хуэ,  
Бу чы йигэ пяньи зуй.

Жын сын йи шы,  
Цо сын йи чон.

Нын жё жян йимян,  
Бэ жё тин быйбян.

Нади нянпан да йүэлённи,  
Бу жы чинжун, го-ди.

Язы сыли, зуй хуэдини.

Нын чы шян то йику,  
Бу чы суан мыйзы йи ду.

Ниди бизы, тади нян,  
Гэдо щинни ба бин ван.

Нүжынди фу – дажяди фу,  
Нанжынди фу – йижынди фу.

Сан тё лү – донжун зу.

Нын бочүди бошы,  
бобучүди жугэда.

Педо нофэзы быйхули.



Сунбый лин дун, щя чон чин.

Нисы заму жүнди фынхуон еба,  
Ни да цыжёзы вәни чўлэди.

Нын жё педё, бә жё вудё.

Жяни бу чё жын,  
Чўмын мә жын вын.

Нын зә жяни хә йи ван фи,  
Бә зә чянлиди лўшон ган йигә зуй.

Ту цэфуди зый зә йүанзыни бу фи.

Нян жяндисы шы,  
Эр тиндисы жя.

Луәтуәди бэзы чон,  
Цо дехачи чыбушон.

Нянчин ги хуәшон мә цышу,  
Лолэли лёнгә кун за шу.

Нянжи дади ложын —  
фындиниди йизан дын.

Пәпәди зуй суй,  
Щифурди эр бый.

Пинчүн бу жян чи,  
Та зысы ю йи.

Понжын бусы чыхади,  
Тэсан бусы луйхади.

Сан бан – йи ё,  
Сан хў – йи бо,  
Жю гу – йи но.

Сан жын хэ йи щин,  
Хуон тў бянчын жин.

Сан жү хо хуа нуан жын щинни.

Сый дуэли бу нё,  
Жон дуэли бу цу.

Сынхади жышы мэбулё,  
Мэхади жышы йинбудо.

Санжүэр нян, гуэгуэр ту,  
Жанбушон пяньи, бу хуэй ту.

Соннян жян фу, бу шян хэ,  
Ви фу та ба жын кын хэ.

Сан го жэбулё тэён,  
Фугуй ёнбулё пинфон.

Сы чян йүньи, зын чян нан.

Са ванвар, жеди са дандар.

Сан тян бу нян, зуй сынни,  
Сан тян бу ще, шу сынни.

Эр кў лозы йи шын, ди ду дун,  
Щифур кў йи шын, лү хынхын.

Лохў бу чы жын, щин мин зэ вэ.



Суйжан хуон жин ви гуйжун,  
Гуйбугуэ жящяди жын тэпин.

Сы хуа бусы хуа,  
Тиче — лёбуха.

Сый нын куажён, жын чян зуэ,  
Нисы тади да хэхуэ.

Салан фижё бу тан щин,  
Йүэ лё йүэ сын.

Сан го хан мә фи го,  
Фын го хан мә йү го.

Сунли бэ чүн, чүнли бэ сун.

Са ма — са дынзан,  
Са жын — са пыйбан.

Суйжан нёпо да жын бу тын,  
Кэсы со чи нан вын.

Сы фи ду фангэ хуэ лонни.

Сан чы хуон тў ги жын щин.

Сунбый фу мә куэтё,  
Моту люфу еер дуэ.

Сон ер бу дэ, жин ту зу,  
Чўмын тэйва хэли жү.

Жынжин гуафу сун жын зу,  
Шышон жынщин нандый ю.



Суй жәни зу, бу йү шынкын,  
Зунхү вонха, бу шу наншин.

Суангуа бу лю чин,  
Лючин бу суан гуа.

Бый занха цэбыйди фухан,  
Бый бу ён йигә чүнхан.

Сый мә фуму, фәсы эрнү щёчун,  
Сый мә нүзы, фәсы ганжин.

Сан бу жуан, лү жуанни,  
Пынбужянди йүжянни.

Сан го – фи го,  
Хәдони йү дуә.

Сан го – фи го,  
Фын го – йүн го.

Са дуәли, шин са,  
Шин са – хоканди са.

Сыдыйжуәди ло лон хан  
мущён ён.

Хо сы, сы йи зо,  
Ха сы, чян бу то.

Сан жү хо ян дон чян сы,  
Йи жү ха ян нәшинсы.

Сый зә фи гынчян жүдини,  
Бу жыдо фиди бәля.



Сый куа тади гончён,  
Та яндин дын бин зэ чян.

Бу па ту фи кон,  
дан па эр фи лянбушон.

Тян хуон ю йү,  
Жын хуон ю бин.

Тин хуа ё тин йинни,  
Фэ хуа ё фэ жынни.

То бо жын, хын шон жын,  
Лизы диха тэ сы жын.

Тэён фангуэ чён,  
Вава кў зо нён.

Тяншон ю йүн – тян бу мин,  
Хэни йү дуэ фи бу чин,  
Шышон жын дуэ – щин бу тун.

Фын бу дун – фи бу щён.

Ту жү, эр жү – гуан мын би шу,  
Сан жү, сы жү – дунпэ ца ку,  
Ву жү, лю жү – ёнпэ сэ лю,  
Чи жүди язы, ба жүди ян,  
Жю жү лихуа ман ди жуан.

Ту жү нан, эр жү дунпэ лян,  
Сан жү сан – дунпэ жуан.  
Сы жү сы – дунди гэзызы,  
Ву жү бан – лян бин сан.  
Лю жү, чи жү – ёнпэ сэ лю,

Жю жю башы йи —  
чүнхан фын чё ли,  
Лынчи бу лынли, кэсы дўзы жи.  
Жю жю жя йи жю — лихуа ман  
ди зу.

Тежён дуанли ко йи чуй,  
Мужён дуанли щён цы зый.

Ту вон бый, жүэ вон нан,  
Сышыгэ тўкуэ цади нян.

Языди тушон йи зуэ мо,  
Та сысы жуонбан нэ.

Ту йи фон дон чён,  
Ди эр фон дон нён,

Ди сан фон дагэ банбар гун-ён  
(Чү санхуэй шифузыди жын).

Фасыди мэмэ бу фон кун.

Ма бу дый ецо бу фи,  
Жын бу дый хунцэ бу фа.

Тяншон ву йүн — йү бу тун,  
Дижя ву мый — жебулө чин,  
Шытушон зэ хуа — забулө гын.

Мо ло — бу би фу,  
Жын ло — бу щин лў.

Танни лон дуэли,  
Гуэни жу шони.



Ту чян ту хазы,  
Чү пәе чү мазы.

Хазы мә кунди,  
Мазы мә сунди.

Жын щүә жын, жын бу жы,  
Тўхади мәмә гу бу чы.

Ту мә мозы, жүә мә хә.

Туйди по да мачёрни.

Ту щён хў, йи щён шә.

Фә щифур – куабугуәди фугуй,  
Чү щифур – гобугуәди жяннан.

Фухан бу жы чүнжынди нан,  
Чи ма бу жы бущинди нан.

Тә жүә гә жонзыни.  
Фә хуа мә йи, тин хуа ю йи.

Фумуди нынчин ган хә шын,  
Фумуди нынчин ган сан жун,  
Фумуди нынчин фубучин,  
Жуа сы, жуа нё цә чын жын.

Ланжын чўмын йўн бу тун,  
Ю щя йў, ю гуа фын.

Фә щифур – куа фугуй,  
Чү щифур – кў пинчүн.

Фи чин – йүр шян.

Туни ю чә – хуту ю жә.

Тянчи хунли – цонйин дуә,

Тянчи йинха – вынзы дуә.

Фи йүан, хуә нан жи,

Чинчин йүан, жи нан дый.

Фидяр ба шыту нын дачын кын,

Хуа мә жянжяр, кәсы чуә щин.

Фи шын – ю йүлон,

Тян го – ю лунвон.

Фу да, гын шын,

Бу па гуа фын.

Фу ло – мә йинлән,

Жын бин – мә лилән.

Фынбый чёншон хуа модан,

Канчи йүнийи, жәчи нан.

Фи бо йү, йү бо фи.

Фанчон чуан щин,

зун бо чуанмын.

Фын гуа солё ди,

Щя йү, йи фон ни.

Фә хуа фи ду сабужинчи,

Зуйни бынмо тонхади.



Фи либулө сан, гүдү либулө жу.

Фидо бан-ени хынхынни,  
Гә ю гәди щинбинни.

Мужён дуэли гәбулө фон.

Фуер хуон – хуан мын, чуон,  
Гуонгун йиха жуэли мон.

Фи шын – жын бу гуә,  
Сан го – жын нын гуә.

Фулинниди цэ мэбулө,  
Хәяншонди йү мә жын ё.

Йитян ви мо, хили ви гу.

Фон ли фә хуа, фон вэ тин.

Нын жё эр тин,  
Бә жё нян жян.

Хо ма йибян, ха ма йитян.

Фу ло – гын бу ло,  
Жын ло – щин бу ло.

Фуйүди лийи, лицин,  
Дыйзуйбулө жын.

Фи ван, че зоди жын,  
Нын йү хо гуонйин.

Хо же хо хуан, зэ же бу нан.

Фын бу лэ – фу бу дун,  
Лочў бу да кункун дун.

Фын бу гуа – фу бу ё,  
Та бу лэ – щин бу тө.

Линйү нын шя йитян,  
Быйщин кў бый нян.

Фын го – йүн го,  
Сан го – фи го.

Хо ма бу би фон нанзы,  
Хо нүр бу жя эр ханзы.

Бу лон мынзыди тэтэ,  
Та бу жыдо дэ киди лийи.

Хо хуа бу чўмын,  
Ха хуа йигур фын.

Ходи бу чонйүан,  
Хади щүан дун-е.

Хуэди сыхур нисы нынйүан,  
Сыли дуэбугуэ фынйүан.

Хуа дуэ – хуэ шо.

Хэзы фанлон – фи бу чин,  
Шыже жын дуэ – щин бу дин.

Хуэй тин, тингэ мындо,  
Бу хуэй тинли, тингэ жэно.



Хушон живар тө шон чён,  
Вавар кўди золё нён.

Хан да, ё сун, чиди ма жуа зун.

Ман куди фан чыдый,  
Ман куди хуа фэбудый.

Хуонжин, быййин жинлён жун,  
Сыху набудо фынкын.

Ню гуэ сан нян – гә дуй гә,  
Жын гуэ сан нян – дозы чуэ.

Хан бу хуэй чя бунь,  
Кәжя щён понь.

Тэён жоди шыже лён,  
Жышы ги жын ги минлён.

Хо ма бу йүн ни да,  
Хо жын йи жү хуа.

Хо хуасы йүэ,  
Бу кә дуэ фә.

Хуа дуэли бу тян,  
Жё дуэли бу жан.

Хуон гу чыли ю,  
Дуэли хи гуди ту.

Жяни югә чян ван йин,  
Бу дегә жя тэпин.





Тээн жоди шыже лён,  
Жышы ги жын ги минлён.



Хуа хуэй фәлисы — цунминжын,  
Хуа бу хуэй фәлисы — хўдўжын.

Хили туәхади хэ зошын ләбулэ?  
Йи ку чинчи чўли хуэ,  
эр фан ләбулэ?

Холисы щифур,  
бу холисы мифыр.

Хў сули су санни,  
Жын сули хў зуанни.

Хуәдо ло, йиче жинбулө.

Ходи сыхур мә нёнжя,  
Сыху ду лэжя.

Хуәди бу щө, сыли дэ хо.

Хади да ходи, биди да боди.

Хуа дади жёнжын бу шу нын.

Хосы тянтян жинди ю,  
Гуонсы йичян бә фын шу.

Хўли-хўдў суан бан нюжу.

Хазы тин боншын,  
Лунзы кан зуйчун.

Хун йүн доли жя,  
Бяндан кэлө хуа.

Нын ги чүнжын бу йишон,  
Бу ги фухан ба нў дон.

Хуар кэ, хуар луэ – няннан лэ,  
Жын ло – бу жуан шонян зэ,  
Чүли шы – йүн зэ бу лэ.

Хуа ю йисы жунжын тин,  
Пино чуаншон ги сын фын.

Хо лэ, хо чи – бу лэ бу жуэ чи,  
Лэли жешонгэ ван,  
зули кушонгэ ван.

Ханбин гуэли, ба та вонли.

Сыйжяди ки дуэ, тади гуэ вон.

Хуа бу чун фэ, мэ фэди,  
Чуй бу фан да, мэ дади.

Зыди санниди му,  
Фэдисы хэниди фу.

Хохан бу щю чи,  
Щю чи бян сыфи.

Хэ дизыни зо жынни.

Хуоншон ду мэбулө чян суйди мин.

Ху йүанниди фи дали,  
Вон чян йүанни люни.

Хуэдэди фу мэю йинлөн.



Хэни ю ман фи – чүни ю чин фи.

Хўзышон жанлигэ мищён,  
Нын вынжян, чыбушон.

Хазы са ду тинжянни,  
Лунзы са ду канжянни.

Хо мифыр бу цэ дехади хуар.

Ха-ходи хуа да куни чўни,  
Ха-ходи дунци да шуни чўни.

Мэ кўзыди щёхуанли мэ дондили.

Хуар кэ, хуар бэ – няннян кэ,  
Жын ло – бу нын жуан шонян лэ.

Мынжын мый бу ганди цуэ,  
Линжын цунмин бу гу фэ.

Чүнсы чүн, юли мэчўр чын.

Манла нянжин ся кўшин,  
Йүэ нян йүэ шын.

Хуар хун, хуар бэ – няннян ю,  
Лолэ – бу нын жуан шонян зу.

Хунсысы кэщинди йүэсы.

Маза бу чы сўчун,  
Дусы йищянзы жын.

Хуа ю сан фэ, чёмё ви зы.

Хи мѧ хи, мин мѧ мин.

Хи бу жыдо хи,  
Мин бу жыдо минди гуонйин.

Хо дѧфу бу жы зыжиди бин.

Цунли ю йигѧ жын,  
Чѧнфу сы жин-йин.

Шу бу ду чун,  
Чун бу нѧ шу.

Цун ла бизы, суан ла щин,  
Лазы лади мѧ лѧнщин,  
Лали чян мын, ла ху мын.

Цоуазы жѳдо гѳмѧ щин,  
Фон да, литу кун.

Цѧбый дуѧ – хуа да, ю жиншын,  
Лилѧн дали – чижѧ жын.

Цахуѧ жын, цахуѧ вава ду йиѧн.

Цунмин би жин-йин ду жычян.

Чы фан ѧ шонни (чонни),  
Фѧ хуа ѧ щѧнни (фонни).

Ло фу дѳбулѧ жѧтуди гуон.

Чунхан йуншы бу чѳ мын,  
Чѳли мын гуа да фын.



Чүнли бә фә фухан,  
Лоли бә фә шонян.

Чян йүанниди фи  
Вон ху йүанни люни.

Чүн жў донгэ мә жын дин,  
Фу жў кунсан ю миншын.

Чүнхан пый фухан,  
Пыйди мә кў чуан.

Чон хуа дуан фә,  
Дуан хуа бә фә.

Чиншон бу нын же чин,  
Чиншон же чин, дуэдуан жин.

Чўмын ни вон тян,  
Жин мын ляншон гуан.

Чў мын гуан тянсый,  
Жин мын гуан нянсый.

Чинжин жын зў хуэ, бу дуэ хуэ,  
Ланжын зў хуэ мә чўр дуэ.

Чы фан чы бо,  
Зў хуэ зў лё.

Чүнхан чыбо хуанлуэ дуэ,  
Фухан чыбо цучон дуэ.

Лова чи дачүн, тян, ди бу чинцин.

Чян нянди ло фу нын пынжян,  
Бый нянди ложын нандый жян.

Чы сыйди фан, гын сый жуан.

Чыгуанди зуй, погуанди туй,  
Чылиди зуй ван, полиди туй ван.

Чыди цунхўзы, жиди суанбянзы.

Чиннян жонни, ложын фонни.

Чиннян чы фан хўлун ян,  
Ложын мёю кэ куди фан.

Чын шу бу да лишёнжын,  
Чў ку бу ма лонян жын.

Чы сыйди фан, за сыйди гуэ,  
Юди хан фэ та мэ цуэ.

Гэжынди зыту доди гэжынди  
нянвэ.

Чинчин йуанли щён,  
Линжя го да чён.  
Линжяди фан чыбубо,  
Нёнжяди фан чыбуло.

Чын жын зэ гункўшонни,  
Гункўшон нын чын жынни.

Чеди мущян мэ пани.

Щин би тян го, мин би зы бэ.



Чўмын вэту лю минни,  
Хуэйлэ жяни са жынни.

Чышы мыйшы, ладо хушы.

Нян па, шу бу па.

Ян жын, ли бу жын,  
Ли жын, ян бу жын.

Чян дуэди йинди чян шоди,  
Миндади йинди минщёди.

Нын зэ зыжиди дифоншон югэ  
йүан,  
Бу зэ понжынди дифоншон  
донгэ гуан.

Чүн жў донгэ ву жын вын,  
Фу жў шынсан ю йүан чин.  
Сучин, сучин йүан сучин,  
Хуанли йисан мә хуан жын.

Чүн бин, вэ яйи.

Чун йү гуйсы ю,  
Щяди ман ди лю.  
Хуадоли щё щүэсын,  
Щёсыли йи дуй ню.

Чи лүди щён тынни,  
Ган лүди бу дайин.

Чян лиди лўшон дон гуан,  
Ду вилё чы-чуан.



Чүн сын бин, фу сын чуон.

Чиди кўзы щинбужян ё.

Че фын – ён чон,

Че гун – да лон.

Чын ли ю йигэ жын,

Чёнчў сы жин-йин.

Чыболи, хэболи,

йи быйзы бу щён жяли.

Чуан йи бэ чуан хэзы,

Чи ма бэ чи луэзы,

Ви жын бэ ви цуэзы.

Цанли бярдн хэзы,

Бянли щинди луэзы,

Фанли лянди цуэзы.

Чён ли фэ хуа, чён вэ ю жын.

Йи нён ён жю зы, жю зы бу йиён.

Чыбо ви жин, зэ чы – сун мин.

Чян йинщүн, ван йинщүн

Вонгуэди жүнзы жүбучын.

Чу йику ян, мо йику йүн,

Хощён шынщян чў дун мын.

Наче чянзы жо йүнди ганзы,

Наче хўлўзы да щин чуйтузы.



Чүнхан гуан вава,  
Фухан гуан луә-ма.

Чы фансы байүә,  
Чуан йисы лайүә.

Чыли луәбу жүди шүә,  
Дүниди нангуә ги сый фә.

Чинчин лүжян ган са дуә,  
Мәю йигә чын сыди хуә.

Чынли чынгә Ёнлюлон.  
Бу чын чынгә мэ ма тон.

Чыди ву ян, фи йибан,  
Жүнзы ву чян гуй йибан.

Чян до шу, фан до ку,  
Чўзы шонгуә либулө ян,  
Южуан тянщя либулө чян.

Чўфонни ю йү фан,  
Лушон ю жи хан.

Чю па лэ лынхан,  
Жын па шу жихан.

Чычи йүнийи, кихуачи нан.

Чыди ёмоди фан,  
Гыншон ёмо жуан.

Чё ян бу тун, жын бу дун.

Чиди луэтуэ, быйди гуэ,  
Жян жын зу датуэ.

Чян пади лохү, ху пади лон.

Чи ма, зуэ жё, да чючуан,  
Шон фу, ха жин ба жян щуан.

Чунтян жун ди бу чи щин,  
Жинхуон долэ сунлө мин.

Чян до шу, фан до ку.

Чүнхан бон фухан  
Бонгуэ саннян – мө кў чуан.

Чян па лон, ху па хү.

Чынха бэзы, хунха лян,  
Зушён ган жын дачуйни,  
Ляншон жон гумодини.

Чыбушонли жё ни душонни.

Чыди бу чуйди мэмэ,  
Боди бу кўди вава.

Чиди жў, лади гу,  
Лю жы нянли.

Че щи, хо дэ ки,  
Дэ ки – шян дэ дунжя.

Чы вугү, хэ бый бин.



Чўли шуди жинзы  
Бу де шуниди тун.

Чон щён ю нынчинди цэ нў,  
Бу щён мэлёнщинди эрнү.

Чў мын — кан тян,  
Жин мын — кан лян.

Чы фан тун ху,  
Гуэдини ю жу.

Чүн шэ мин, фу чу жин.

Мэ фон мэ линжя,  
Йүшонгэ хо линжя —  
Ю пый хун, ю ца хуа.

Йүшонгэ ха линжя —  
Дали гу, ма вава.

Чян жын зэ фу, ху жын ще лён.

Чүнжын ба мин сун,  
Дан падисы лэ ки.  
Фухан ба чян зын,  
Дан падисы лэ зый.

Хун шәтур фансы жын.

Чүн ба щин лан,  
Лан ба шын жан.

Чы сыйжяди фан щён,  
Хэ сыйжяди фан тон.



Мэ фон (фонзы) мэ линжя;  
Йүшонгэ хо линжя — ю пый хун, ю ца хуа,  
Йүшонгэ ха линжя — дали гу, ма вава.



Чунтян бо живар,  
Чютян дый фур.

Чезы лоли — йи бо зыр,  
Хуонгуа лоли — хуон бончур.

Чў цо — жян мёди зо,  
Жуонжяди шучын хо.

Чинчинсы чинчин,  
Цэбыйсы жин-йин.  
Ё чы чинчинди мян,  
Йинчян ё донщян.

Чян го, ван го,  
Мёю жынди щин го.

Чўчиди янйү бый ма ду нянбушон.

Чинчинди йисы шын,  
Чэчэванди гын шын.

Чўли мынди жын зэ мынбыйхуни.

Шэ зуанди кўлун шэ жыдо.

Шозы бу жы зыди цуэ,  
Цунмин жыдо бу ги фэ.

Шы лиди лўшон мэ йихуэй зуй,  
Бу де жяни хэ лёнфи.

Шу ла шу зуан йи ба,  
Тудир мадо жүэдиха.

Шычи шыба жын доннян,  
На йигэ чиннян бу дабан?

Шыву чин, йүэр луэ мин.

Шыже мә щян сы,  
Бу йинщүнди зы (эрзы).

Шәту мә жилён,  
Фан ли, фан мян нын фәшон.

Шонгэ по хагэ,  
Поди ту мә мозы, жүэ мә хэ.

Шуни ву до сабулө жын,  
Кудэр ву чян бу вужын.

Шон ма ви жын,  
Ха ма сыйүн.

Шон ма куйли жын,  
Ха ма мә жын вын.

Шу сундо – ду зудё.

Хуа дади жёнжын шу бу нын.

Лун дуэ бу ши фи,  
Эр-лун щя бый йү.

Шынти гончён ган чян чён.

Шыншон чуанди суэсуэр,  
Дўзы чыди гуэгуэр.



Шыхуа жунжын зы тинни,  
Ло ён пизы ги фынни.

Шыже ду щён шынгэ зун,  
Сый бу вонщён, бусы жын.

Шә щён вазы, шә щён хә,  
Зугуэчи цомё жонбушонлэ.

Щин чон йи чон, хуэдо шышон.

Шон жон бу лё фузы бин,  
Дачуй бу ли чин дищүн.

Шонян бу нў ли —  
Ло да тушон бый.

Шылиди лўшон зуэ гуан,  
Ду ви зыжиди чы, фан.

Шынбугуэ фу ли,  
гобугуэ жын щин.

Шә гынзы диха ня хуани,  
Мә фә чўлэ хэпани.

Шыже лю хуа, бу лю мин.

Шонян сыхур бу щя гун,  
Лолэли зуй гўнун.

Шыжешон зыю жын жүн,  
Сыса таму жүнбугуэ жын.



Щин хын шэ бын.

Щифур до мынчян,  
Хан дый йигэ ло ню чян.

Щян сыди йүнийи, ху сыди нан.

Щин хо, мин бу хо,  
Нани зогэ жын гундо.

Щи шу, щидо жу,  
Чыфан сундо ку.

Щя дали чы йү, йү дали чы ся.

Щян йиба йүанли,  
Ла йиба жинли.

Щён йищир кан йи да чүн,  
Бохади живар зун бу чын.

Щё туй нюбугуэ датуй.

Щя йү – ман чён,  
Гуа фын – ён чон.

Щинни ю я – чы жынни,  
Зуйни ю я – чы муни (мәмәни).

Хуэйхуэйди чин, чэчэванди гын,  
Бу то бали, йүэ то йүэ шын.

Щяди бый йү, же лынзы,  
Дади линжү ги гынзы.



Шин бу йүанйи – лян да щечи.

Шян ган далэ, ху ган щё.

Щё гуй нан жян,  
Йүанвон хо жян.

Ши гон – щя йү, дун гон – чин,  
Нан гон чўлэ – фа бый йүн.

Шин чү щифур, ца жуан тян,  
Шинщян хан дый дуэ бан нян.

Эрнүсы мамади зыжяфынниди жу.

Шин гуан шон жын,  
Жю гуан сэ фын.

Шян щё, ху кў,  
До мый зэ ху.

Щё янийү нын хэ сы.

Шянхуа бусы фан.

Шян чы, дин зуэ,  
Фонди луэтуэ.

Эрнү зы йи сын,  
фуму бу шон щин.

Эр ю эрди фу,  
Нү ю нүди фу,  
Виса ги эрнү жы ма, ню.

Эрзы ду йиён, зущёнсы ён,  
Таму кэсы лон.  
Нүзы е йиён, зущёнсы лочў,  
Хуа тьян, щин кў.

Эр дуэ, нү дуэ –  
Чыли нён, лозы эрдуэ.  
Эр ю эрди фу, нү ю нүди фу,  
Бу нын ги та жы ма, ню.

Чи лүди туй бу щян,  
Чү лёнгэ пæеди зуй бу щян.

Эрзыди лийи бу до – лозыди цуэ,  
Нүрди лийи бу до – мучинди цуэ.

Ю бин зо жы, фонбо вусы.

Эрви да чуй хохор чүан,  
Мажон, дачуй мæ хо ян.

Эрнү зы йи сын,  
фуму бу шон щин.

Ющин чинжин ю щин лан,  
Ющин фиха бу дунтан.

Ю чян е нын мэгэ сы ти то  
(тотизы ма).

Ю чян бæ куа фугуй,  
Ю жин бæ куа личи.

Ю шыгэ жё нёнди,  
Мәю йигэ тынчонди.



Ю сы – бә па сы,  
Мә сыли бә зо сы.

Ю сы, бу ю жын.

Ю жышы тянця жуан,  
Ву жышы йитуэр зан.

Ю жын ён, мә жын зыжё.

Ю жяншы – ёнхуэ йижязыни,  
Ву жяншы – ёнхуэбугуэ зыжи.

Фә шынни, гуй лэли.

Ю хуа донмян фә,  
Ё ма чүнни жуә.

Ю ла жынди шин,  
Мәю ла жынди шу.

Ю чян чүгә да пәнён,  
Туй мян, до мә, ти гонгон.  
Мә чян чүгә суй мемёр,  
Зу йи зу, щён йи щёр.

Ю хуа фәги жыжын,  
Ю фан гиги жижын.

Югә же ми, же янди,  
Мә югә же зуй фәхуади.

Ю ё чы щён фан,  
Зў хуә дуә чўхан.

Юли туфа, бу нын жуон тўзы.

Ю жын тѣчў го чын чѣн,  
Бусы шынщян, зусы вон.

Ю сыр, мѣ ганди,  
Щянган ти шытур.

Ю фу нын жон шы нян,  
Ю жын нын хуѣ бый нян.

Ю чянчян-ванди лў, мѣ чянчян-  
ванди шы.

Ю саншы нянди ямынни,  
Мѣю саншы нянди яйи.

Юли – йи дун,  
Мѣюли – бо гун.

Ю хуон, ю мон,  
Зўхади хуѣ бу гуон.

Ю жын зы ѣн,  
Мѣ жын зыжѣ.

Ю чян – щян хуан вулиди жон,  
Сыйўн лѣ – донщян бо нын жѣн.

Я тын чонни, туй тын дуанни.

Яндунни жо шуни,  
Вон хи лўшон линни.



Мәюди ган юди хо,  
Юли, ган мәюди хо.

Ха бу жы, хо бу дун,  
Шышон вон хуэ жын.

Нянчинди фу бу суан фу,  
Лолэди фу жынсы фу.

Нын жё луйни чын,  
Бә жё зуйни шу чүн.

Суйди сыхур ту жынни,  
Жонда ту щинни.

Тян хан сан нян,  
вэсыди даншы хан.

То чян мэ хо хуэ,  
Суанчи е бу дуэ.

Хуонхуон, монмон,  
Зўхади хуэ бу гуон.

Фатима Машинхаева

шухади кулюр дэ кугэр





## **МАШИНХАЕВА ФАТИМА НУРАХУНОВНА**

Ф. Н. Машинхаева зэ Хырхызстанди Иссык-Куль дичүди Жеты-Огуз районшонди Эрдэх щёнжуонни сын-ёнхади. Тасы куэщүэжын, шехуэйди нынйуан, сыжя дэ тунщинжын. Вужин та ган щинвын гунзуэжя хуэдини, зэ лёнгө бошэни гунзуэдини. Чүгуэ «Нэнэди гүжир», Фатима Машинхаева йинчүлэли йи бын сывын фу – жысы «Мучинди щин». Щүанжин та хан фончүлэ «Эрдэх» (лисы дэ вынмин) йи бын фуни. Зэ сын-ёнхади Эрдэх щёнжуонни та да минжын гынчян хан шули кугэр дэ кулюрли.



**Н**ин жё чүн, ю гэжын –  
бә жё фужү ю понжын.

Чинчин чин, е бу чин,  
Чинчинди лўшон гә лифын.  
Ю йижыр ли бу до,  
Чинчин бу та чинчинди мын.  
Нүр чин, е бу чин,  
Чин цо сынди вәжя жын.  
Дищүнму чин, е бу чин,  
Дищүн фын жя би гон нин.

Пын-ю чин, е бу чин,  
Пын-ю чыдисы жү-жу чин.  
Фучи чин, е бу чин,  
Фучи чыдисы ми-мян чин.

Мынжын, Мынжын,  
мын сан жын  
Вә хуан йисан (йишон),  
мә хуан жын.  
Вә фи дон гә мә жын вын,  
Вә шон шын сан ю йүан чин.



Жя жир дади туанйүар жуан,  
Е жир ёнди ёнбу лүан.

Жун жуонжя кан линжя.

Жи бо язы бый шу кў,  
Явар тө фи йичон кун.

Жян дунци бу жы чян,  
Жы чянди дунци мэбуха чян.

Жонсанди мозы ги Лисы бу нын дэ.

Жюди бу лан — щинди бу лэ.

Жынди вонщён би сан го, тади  
мин би зы бэ.

Гасы га — бынсы да.

Чүэтуйшон на бон кони.

Вава чин, нэсы жын,  
Вава лан, хи жынди нян,  
Лон кын бэзы мэ жын гуан.

Ба мыйжян гунгур донли жин  
гунгурли.

Бин нын жыхо,  
Вучон нан дуэ.

Жын бу цуэ чын щянни,  
Ма бу цуэ чын лунни.

Чишы сан, башы сы –  
зэ да йуанни шонлён сы.

Нын жё чуннан ю гэжя,  
Бэ жё фугуй ю жынжя.

Чяли туди цонйин хў пынни.

Чы лёнфыр бу кан тянчи.

Чинди гэлэ чин, йуанди бу гуа щин.

Чин лян чин буни,  
Лү лян бон ганни.

Нянчинли – жонни,  
Лоли – фонни.

Да чуй бэ ку лян,  
Ма жон бэ жедуан.

Чинчин югэ йуан-жинни,  
Пын-ю югэ бэ-хуни.

Чылиди зуй ван, полиди туй ван.

Жын тэ - жын го, фи тэ - чуан го.

Чи ма бу жыдо бущинди нан,  
Ю чян бу жыдо мэ чянди нан.

Гэ нён ёнди гэ нён тын,  
Лочў щяхади мо бу тын.

Фэ хуа мэ ту мэ йирди.



Йинян панди йинян фу,  
Йинян чуанди мѐ донкѹ.

Чүэзы ду югѐ бѐ пын-юни.

Жя сунзы – жын гынзы,  
Вѐ сунзы – цѐ гынзы.

Жынжын ду ба хо щин щѐн,  
Лонщин, гу фи бу жүчон.

Жин гѐло, йин гѐло, бу де вѐди  
чүн гѐло.

Ёзы ву лин, бый нѐ я шын.

Пѐдо лѐнфи пыннили.

Йүан чин бу де жинлин, жинлин  
бу де дуймын.

Жүнзы панди дажя фу,  
Щѐжын панди зыжи фу.

Дади язы шон жяни.

Хуар литу жян хуа, жянли йигѐ  
нянхуа.

Нѐнлозыди щин зѐ эрнүшонни,  
Эрнүди щин зѐ шытушонни.

Жын ѐн йигѐ вуйичун,  
Жү щя йи вѐ хуэй чѐн гын.



Дади язы шон жани.



Йи бу та цуэ, бый бу нянбушон.

Тушон пый йиба, жүэдин щённи.

Нэ чян бу гү лян.

Ха мо дэлигэ сы лочў.

Хон чон, йи дуан.

Те щин тун ганхуа.

Жю гу – йи но,

Жю цы – йи фын.

Мянхуа литуди цы.

Я тын бусы бин,  
Тынсы мэ жын вын.

Нисы дуэму жүнди фынхуон еба,  
Ни да цыжёзыди вэни чўлэди.

Машын да щичўр дуанни.

Жон зуй йўнйи, би ку нан.

Бодўзыди жын бу жыдо вэдўзы-  
ди нан.

Тян бу гуан, ди бу шу.

Бусы пинчўр вэди.

Кун зуй фэ кун хуадини.

Ён фынфырди вэмяр гуон.

Жянбудыйди либудый.

Вава бу кў, нён бу нэ.

Язы гыншон ян фини.

Ю вон ю гуэни тонни,  
Цў вон цў гонни тонни.

Чүниди фи хо гэ, бинцин нан гэ.

Канбучеди мужён гэ луфон.

Чянсы шужонди гужя.

Нюди гэ вон ли вэдини.

Жё хуар – жё гын,  
Жы жын – жы щин.

Лэгуазы бу нё,  
Зуэдо жүэшон щин бу хо.

Цошур дын вучондини.

Йи бу зубудуй – бый бу нянбушон.

Йигэ лочў хэ йи гуэ тон.

Кўчи мәю нянлуй.



Бянзы дади куэ ма.

Хэпа фуер дэхалэ да туни.

Бу фэ, бу щё, дангэли ло-шо.

Зуй тьян, щин кў.

Щин хын – шэ бын.

Сыхуан чян йүнийи, зын чян нан.

Мэю хо чыди гуэзы.

Шыту дали ванди зу.

Мачи бу щю, дачи бу тын.

Зуйни ю я – чы жуни,  
Щинни ю я – чы жынни.

Жынди йүнчи лэли, бяндаршон  
ду кэ хуарни.

Дун ла, вон дун зули,  
Щи ла, вон щи зули.

Ё ма – чүнни жуа,  
Ю хуа – донмян фэ.

Лян йигэ жэ бозы вули зуйли.

Хуан жон ё хынни,  
ла жон ё жынни.



Жынди шуфу ю йирни,  
Жышы мәю йир.

Дада ю жышы, вава ю жиншын,  
Дада мэ цун, ва мэ цэ,  
Нэ зу гуонийин бу челэ.

Фу чян донмян фу –  
Фэ хуа донмян фэ.

Донмян фу чян – бу дачү жын,  
Донмян фэ хуа – бу дачү жын.

Йи бэ йи жуан, бу бэ бу жуан.

Фанлян бу жын жын.



Мане Савуров

шухади кулюр дэ кугэр





## **САВУРОВ МАНЕ ДАУРОВИЧ**

М. Д. Савуров зэ Ташкент дичүди Уртачирчик районшонди зочянди Карл Маркс минщя колхоз литу сын-ёнхади. Тасы лисы куәшүәди фубәшы, Узбекистан Гунхәгуә вынхуади нынйүан. Вужин та зэ Узбек ССР Куәшүәйүанниди лисыди шүәйүанни гунзуәдини. Та щели 100 дуә куәшүәхуә. Шинжин Савуров М. Д. хан фончүлэли «Хуәйзү кучуан выншүәди тәще» йи бын фу. Зэ жытар та ба хуәйзү кучуан выншүә литуди цэлё шушонли. Та хансы Узбек Гунхәгуәди хуәймин щехуәйди жүщи.

**Н**үзыди нёнжя — вазыди вижя.  
Вазысы ми, нүзысы пи.

Тули да фу ще йинлён.

Нын чү дажяди нүр, бу чү  
суйжяди нүр.

Эрсы гын, нүрсы щин,  
Дуэму ходи щифурсы вэжын.

Гуафу бан гуафу — сыгэ щин.

Шыгэ хуахуа нүр дебушон йигэ  
чүэ эр.

Сан тянди щифур лён тян чин,  
Чинлэ-чинчи дали пын.

Нүзы йигэ щин, гуафу лён тө  
щин.

Мэтиди туни ю щини,  
Щифурди туни ю гуйни.



Бу чуан вижяди кў —  
йибыйзы бу нын фу.

Фонфон хәту, фонфон зыр,  
Вазы дуә, нүзы шо.

Шинсы, минсы ниди — гүдўсы  
вәди.  
Дафачи жё хан жынчили, ба ту  
наләли.

Нүщүсы ши ки, жин мын зу чы  
ши,  
Чыди дан бу ги, зуди ма йи лў.

Башы суйди лохан хан пан  
гуонйиндини.

Мә пәди щифур, мә нёнди нүзы —  
Жысы мә лунтуди лү.

Щёчунли фуму — бу па тян,  
Няли лён — бу па гуан.

Ни дан бу жәгә щифур,  
Щифур жәгә нини.

Ще литу ло гүдўни.

Хо нүр бу зы пифон,  
Хо эр бу зы фумуди фон.

Жынсы жын, жосы жо,  
Ни бу жынли, та бу жо,  
Зущён хуәшон ба ю пә.

Нанжынди фу – гэжынди фу,  
Нүжынди фу – ман жяди фу.

Ба йүан бу дон йүан,  
Ба жин бу дон жин,  
Та зулян сынку йибан.

Зун ло – ву щё.

Вэту мэю гуансы, жяни мэю  
бинжын –  
Жы зусы дин мин дади жя.

Вава гуэли чы шыгэ нёнди нэни.

Дами хан мэ хуонни, щёмый кэжя  
хуонли.

Дагэ шонли тэли,  
Дищүнди муди чынли.

Шуцин, шуби дусы жу.

Зо ён эрзы – зо дый жи,  
Зо чү щифур – зо жуэ чи.

Гуан мын – донбучү ханхуа.

Гуоншыханди нан гуоншыхан  
жыдо.

Донди нүр, зуэди гуан,  
Донли щифур шу мёнан.

Бэ ги вэсын фи щинжин.



Хи няр лян би няр хан ё мәни.

Щён дон пә, хан ё саншы нян гуә.

Нин гә йи тян ми,  
Бу дон йитянди ки.

Хуэйхуэйди чин — чәчәванди гын.

Нүзы да сан суй бо жин жуан.

Жяни пинфын — жы эрнүди чин,  
Гуйни дажон — шян минди нын.

Жяли чүнхан — фан чонзы,  
Жяли фухан — дон нёнзы.

Щён мэ ма — ё кан я,  
Щён же чин — ё кан щин.

Лю чин — бу суан гуа,  
Суан гуа — ба чин любуха.

Нүр ган жонда — шыба бян,  
Чүди сыхур хан гэбян.

Чүли шифур бу жын нён.

Дўзы боли нян мэ бо.

Ю гуа нүщүни,  
нандый хан ю гуа жонжыннима?

Жын зули, йиба шынхали.

Чин жүжю, бу чинди жүму,  
Щиханкэли йижынзы.

Зэ ज्याни бу ви жын,  
Чў мын мэ жын вын.

Быйтян кў – мэ гунфу,  
Хили кў – коншон вэдигэ да лочў.

Чыди пәнёнди фан,  
Гыншон пәнён жуан.

Зы цу ён, бу цу жон.

Жон жынсы йигэ ли –  
гуэни мэ щя ми.

Жүн пәнён – жэ жын но,  
Чу пәнён – ज्याниди бо.

Нын цый йигэ гўдэ ло сы,  
Бу нын цый йигэ хун щисы.

Ги дищүн мэю гиди,  
Ю зый тудини.

Щян лэди суйфу, ху лэди банби.

Дўму чынбулэ лин,  
Дан щян чынбулэ шын.

Хўли-хўду.  
Вэ зый хо фон, жя зый нан фон.





Чинчин йуанли щён,  
линжя го да чён.

Чин зымый – чон люфи,  
Жэбэ зымый – ви чы зуй.

Ла йиба – жинли,  
щян йиба – йуанли.

Шу дами, ма чи со,  
Гүхади хуэжи нэ фикжэ.

Йинянди жуонжя зэ чун  
йүшонни,  
Йишыди гуонйин зэ  
чинжиншонни.

Чылиди зуй ван.

Да йүди либулэ вихур,  
Да цэди либулэ футур.

Диниди дозы хэпа тян хан,  
Жын ло хэпа мэ кэ куди фан.

Нын ди ту вын ди ё,  
Бу тэ ту вын жын ё.

Щятян бэ дү жынжяди фын,  
Дунтян бэ дү жынжяди гуэ.

Йү жёди щин, фи жёди гын.

Мэли гэжынди ди, мэю лэди ли.

Тандони ю хуон жинзыни,  
Хуон жинзы зэ тандонини.

Зо жун йи тян — зо шу шы тян,  
Цы жун йи тян — цы шу чишы  
тян.

Бу па ту фи кон,  
Дан па эр фи нянбушон.

Зы жун, зы чы, зы нанвын.

Хэни ю ман фи, чүни ю чин фи.

Ли диди гыншон фон-ёнва тан  
хуадини.

Сыйжяди ки дуэ, тади гуэ вон.

Лэли — жели йигэ ван,  
Зули — кули йигэ ван.

Дэ ки ё фуни, гуэ гуонйин  
ё щини.

Фуйүди лийи, лишин дыйзуйбулө  
жын.

Гүхади бин бу да жон.

Чы фан — чы бо, зү хуэ — зү лё.

Щүэ литу мэхэ, щүэ литу щё.



Биди жё яба фэ хуани.

Тян го, ван го, мэю жынди щин го.

Фи мэ жуазы — ва кынни,  
Хуа мэ дозы — нон щинни.

Ю хуа — ги жынжын фэги,  
Ю фан — ги чүнжын гиги.

Гили йигэ мицэ гунгур,  
Зулян жўгур йиён жўдини.

Хуоншон ду мэбулэ чянсуйди  
мин.

Щян щё, ху кў — зэжы зэ ху.

Хо хуасы йүэ — бу ё дуэ фэ.

Чян жын зэ фу, ху жын ще лён.

Мужён дуэли гэбулэ фон.

Гуан щён гуан, мин щён мин.

Фухан гуан мани,  
Чүнхан гуан вани.

Йинчян хи жын щинни.

Жын чүнли — бу па,  
Жын фули — ю бэля.

Лан чы, па дунтян.



Йинчян хи жын щинни.



Бин бу зо жын,  
Жын зы зо бин.

Хэбинди жын зыжисы дэфу,  
Бин гуэли, ба та вонли.

Сан го жэбулө жэту,  
Фугуй ёнбулө пинчүн.

Ту мә мозы, жүэ мә хэ.

Ясы гүдү, кусы жу,  
Хан-лын бу жян йир,  
Вэдүзы бу жян чы.

Чүнхан ба мин сун,  
Фухан ба чян зын.

Фулинниди цэ мэбудё,  
Хэяншонди йү мә жын ё.

Натарди хуа дуэ,  
Нэтарди щянхуа дуэ.

Нын шэдо жоншон,  
Бу нын сыдо коншон.

Дэли шон – нын канхо,  
Дыйли ха мин – канбухо.

Бу па мә чян сы,  
Дан па мә хон сы.

Жян дунци – бу жы чян,  
Жы чянди дунци мэбуха чян.

Жын ю чян, нын гүчү гуй,  
Жын мә чян бу чү мын.

Зый лэ бу па, ки лэ пани.

Жын ви чян хо, жын ви чян но.

Нын зэ жяни хэ йи ван фи,  
Бэ зэ чян лиди лүшон шу йигэ зуй.

Чүнжын ба мин сун, дан па лэ ки,  
Фухан ба чян зын, дан па лэ зый.

Бу жян тў, бэ фон йин.

Чүфонни ю ю, фан,  
Лүшон ю жи хан.

Жын ланли – хуэ дуэни.

Чиндо зуйни хэпа янхачи,  
Диндо тушон хэпа дехачи.

Чүнсы чүн, юли мачүр чын.

Фи шын – жын бу гуэ,  
Сан го – жын нын гуэ.

Зый ту зый, бу куй сый.

Жын дан бу куй жын,  
Бан-е да мын шин бу жин.

Щя щүэ бу лын, щё щүэ лын.



Мәю цоди йигә сан,  
Мәю йүди йигә хә.

Бин ләкәли зушән да сан,  
Зукәли тә ман.

Чынни ю йигә жын,  
Жяни зан жин-йин.

Фынхуон чў вә – щян ди зый,  
Лун чў фи – щян тян ди.

Бу чы мәмә, ца бу хә,  
Щинни ю хуа, тә нан фә.

Лади лохў шон сыни,  
Мә мә чянчи, ха жынни.

Дуәму суди луәтуә би ма да.

Лан лү щян лў чон.

Дан щән фу фи, зыжи ха фи.

Бусы шынщян, зусы банщян.

Гәжынди чуйту ву гәжынди нян.

Нә го жын – щүә го жын,  
Нә ди жын – щүә ди жын.

Хо ляншусы йигә хо сыфу.

Жын зә хунйүн ё ви жын,  
Доли нанчўр кә сыйүн.

Фэ шындини, гуй долэли.

Щянхуасы йигүр фын.

Гынчян тинбужянди щянхуа,  
Чян лиди лўшон тинжяни.

Жүэ зэ лён фи пын,  
Тушон гәди бин,  
Лёнбухади жын.

Фи бон йү, йү бон фи,  
Йи бон, йи хуан.

Кандоли йигә да фу —  
юли шоди цэли.

Ню гуә сан нян —гә дуй гә,  
Жын гуә сан нян —дозы чуә.

Щян ган да сы, ху ган шё.

Чили фонту мали,  
Нын ба йибонгә дынтуә,  
Ба йибонгә мотуә.

Чыли ву гү , щён чы лю гү.

Ёчыдиди чўли мын ду ё дэ мозыни.

Туйди по да мачёрни.

Жын зэ бу дайин, ба тө ма ду  
лабудун.





Кун чәди щәншын да.

Йүшы бу цы мә – бу чын дунщи,  
Жын бу тәән – мәю гуйжү.

Жын зә фә та ло, фә та хүдү,  
Жы зу суан та хан мә ло.

Щән жын, бу щән ли.

Шыгә ён литу ю йигә цан ённи,  
Шыгә жын литу ю йигә цан  
жынни.

Бинжын бу жи зуй,  
Щянбулө дэфуди шу.

Кан йигә фу – фулинни щән,  
Ма йигә хәшон – ман мё да жон.

Жё дуәли – бу жан,  
Ми дуәли – бу тян.

Му сы зә жыншон,  
Чын сы зә гуншон.

Жын хуон – мә хо сы,  
Лү хуон – мә цо чы,  
Лочү хуон – мо нёсы.

Шыли йигә зыма, дөли йигә гуа.

Чончун динхади хәпа  
мошынзыни.

Ба шыту вон санни бидини.

Фиди жи бу ся дан.

Жын ву йүнчи – жинзы бу фа гуон,  
Жын ю йүнчи – щю те е фа  
гуонни.

Кўди ва чү, щёди жё фи.

Сы фи ду фан йигэ хуэ лонни.

Чын жын зэ гункўшонни,  
Чечў гункў нын чын жын.

Ню гуэчили, йиба шынхали.

Жын хуэбуман бый суй.  
Мущёнди чян нянди сы.

Лун зэ тяншон нябучў дихади шэ,  
Гуанжын донбучў минжынди фэ.

Нан бу жи куннан,  
Нү бу жи сын-ён.

Фу нуэ йи бу – сыни,  
Жын нуэ йи бу – хуэни.

Нали йигэ фонтунзы по,  
Дади гўдун-гўдунди.

Жўдо санни – сан луйли,  
Жўдо хэян – фи ганли.



Бу жян тў, бә фон йин.

Ю шуйиди – гуйжун,  
Ю гундоди – жычян.

Миндади гынчян зуә,  
Минщәди гынчян гуә,  
Жянхуонгуй гынчян  
чуон йигә хуә.

Зу лў бә кан,  
Зў хуәкәли бә суан.

Щә гуй нан жян,  
Йүанвон хо жян.

Натарди хуон тў бу мә жын?

Сыжын зу сыжынди лў,  
Хуәжын зу хуәжынди лў.

Зуй зушән багәр;  
Чонли чя, дуанли ми.

Пинчўршон жә фанлонни.

Сан би бу дў фу – лян сынку йиән.

Нян фу – дў шын,  
Ги нәнлозы ён мин.

Чы боли еба, бу ли гуә.

Нә чян, кәсы зыжи бу жы чян.

Дўзыни юли юли.

Мәмин суан гуа,  
Лян жин понжынди мё йиён.

Яфынни зуанли жули.

Зын йигә нян, би йигә нян.

Ган тушон дин динзыдини.

Хун жушон сын чүязыдини.

Тян ся йү, нүжын жя жын,  
Сый ду донбучў.

Фын бу гуа, фу бу ё.

Лочў бу да кун дун.

Нябучў фу.

Зын йигә чи.

Ху ду ё би йигә нянни.

Луэли луйли.

Йилю фын.

Сый щүә, сый хуэй.

Ко сан чы сан, ко хэ чы хэ.

Бу хуә чүн.



Туфа гынзы зачелэли.

Жынсы те, фансы гон.

Хо цо, зо жян мё, жуонжяди  
шучын хо.

Ба муёнзы ладо дихали.

Сандяр нян.

Дэфу шуди бин пәнён.

Цу хабазы,  
Тин хабазы.

Шыдун лайүэ.

Жүэ за шу ёнди.

Дабугуэ, ногуэни.

Сан тян мэ да-щё.

Фи дезы бан ван.

Шон ту ва лянди.

Фонхади пянйи ё жанни.

Фон жуэли, йүанбо зэ жяни  
гундини.

Дади дэ щёдини.

Хуа зэ зуй бянни дёдини.

Чы йигэ – жан йигэ.

Гили йигэ лян.

Суэли суэла.

Сан нян бу жян – щин бу щён.

Цэ дыйли йигэ хо хунцэ.

Шанли йиха.

Гуэлиди сычин жё гуэчи.

Цэсы йигэ нянлуй дудузы.

Щин чүн – щин фу,

Шу жин – шу фу.

Чыли жинли – занли жинли.

Дё лян – бу дё лян.

Бу жян гуанцэ – бу луэ луй.

Чы чинцэ, янсуй – нын дон гуан,

Чы чу суан – шу мёнан.

Чинчин йүэ дуэ, йүэ жинли.

Лохү бу чы жын,

Кэсы мин зэ жэрни.



Чыли – зуй ван,  
Нали – шу дуан.

Лоли бә куа ниди шонян,  
Чүнли бә куа ниди фунян.

Бочў хўлў ё зырни.

Ло ляншу хо,  
Щин йишон хо.

Пизы боди гўдў.

Ба ту тидо шуни ган сыдини.

Нэ жан пянйи, па чы куй.

Жин вәвәр, йин вәвәр,  
Бу де вәди чүн вәвәр.

Жин жя, йин жя,  
Бу де вәди чүн жя.

Жын бу дый жи, тян бу дый жи.

Зын йигә бу де сын йигә.

Йигә ло ляншу жы лёнгә  
щиндини.

Мый йигә жын ю зыжиди  
ризгини.

Шыли йигә мин.

Ю мин бу цу жон.

Мынди шон щин.

Ту бидо жибыйшон.

Нынжын сыйүн зыжиди  
нындини,  
Бусы нынжын сыйүн понжынди  
нындини.

Хазыди жён, лунзыди гуон.

Ён суй, йиба да.

Фухан гуан мани,  
Чүнхан гуан вани.

Гүнёнди шынзы, яхуанди мин.

Мәю сы, зо сы.

Щин ду сунли.

Бусы хо жәди, бусы хо чуонди.

Чон ку чўли йи ку чи.

Зә ныншон бу жы нын.

Цынди лян ху дачуйни.

Бин гуә, лын зоди.

Шушыр бу гуйчи.





Ба бу поди лў ду поли.

Гўсыр тэ дуэли.

Нянжин зэ кўзыни жуондинима?

Гыншон таму шы фынчи.

Мади нанзы, жынди йишон.

Нянжин хунли, щин сунли.

Жяни лан, вэту чин.

Дажон либулө зыжиди бин,  
Дачуй либулө чин дищүн.

Зый ту зый – мөю гўнахар.

Хун йигэ дўзы.

Гиди йигэ дўзы, гиди йи ду сан.

Зуди лў дуэ, чыди мэмэ дуэ.

Бонбор жян ще.

Зущён хун давазыни.

Ланганшуди гўсыр дуэ,  
Ланганшуди кэфи дуэ.

Чишы сан, башы сы,  
Ёнвон жёди шонлён сы.



Ланганшуди гўсыр дуэ,  
Ланганшуди кәфи дуэ.



Хоханзы шущин — вэсы гуни.

Чүли лёнгэ пәнён —  
йибыйзыди мунон.

Тянчи хуонли щя йүни,  
Жын хуонли ю бинни.

Данзы щё — будый дон гуан,  
Данзы да — чуонди лэр дуэ.

Жи чы луэбу, вэ чы шүэ,  
Зыжи ножын ги сый фэ.

Чы жирди фан, бу нын вон  
жирди вэ.

Ба йигэ луэбу лёнтур чедини.

Ма бу тө, нанзы төдини.  
Жындарди күлур — гуади да фын.

Ню бу хэ фи, ба ту нябухачи.

Жын ванли — күбухуэ,  
Дунши дёли — зобужуэ.

Йү зэ фи литу бу жы шын,  
Жын зэ нын литу бу жы нын.

Бый ги вэсын фи щинжин,  
Ёнхади лонвар кан фулин.

Ванжынди хэ — нинжынди цэ.

Зэ данлин жыншон ца ю шудини.

Чы жынди зый.

Кан гу бу ё кан вэмынди гу,  
Кан гу ё кан йигэ нё лонди гу.

Вәё хо, да дэ щё.

Жинянди лүвар, ни жыдо сани?

Гувар шондо фын дуйшон  
жуонди да гу.

Манкуни нын чы фан,  
Манкуни бу нын фә хуа.

Ги лү тушон са ванду.

Бу жян тў, бу лё йин.

Чыди сунхўзы, жиди суанбянзы.

Лидиди лян фон-ёнди ла хуадини,  
Ён чы цодини, лихуа дын  
жындини.

Ю жышыли — сы жышы,  
Мәю жышыли — сы личи.

Щян щё, ху до.

Шы фырди эргили сы сан фын,  
Шынхади чи фын ги эр сун.



Фонзысы жўржя – жўржясы ки.

Хуа литу ю хуани.

Гўгў мөюли,  
Гўфу лян нянсыгәди гунзы йиён.

Конзы би ту го, ба нянжин дўчўли.

Чўли мын – ю сы, бу ю жын.

Бизы да, ба зуй вучўдини.

Зошын ла ву, хушон сэсы ту.

Бә щё жын лоли мө личи,  
Нянчин сыхур е гуәни.

Бу да - гў мө шын,  
Бу фә – сы бу чын.

Ги сан бу суан йүан,  
Ги хуә бу суан жин.

Мо гын шынни, гу гын жўрни.

Ган сы вон йүанни кан,  
Бә вон ба жүә кан.

Ма жон ё чүанни, дачуй ё лани.

Чў чи бу да лишёнди жын,  
Кә ку бу ма лонянди жын.

До санни да цә, до хәни туә хә.

Ма ю мопян, жын ю шин.

Тян лишон сун нэ мо.

Жын мэю лянли гуй хэпани.

Ю ли еба, бу да шон мынди ки.

Шу бу ду чун, чун бу нё шу.

Шон ма ви жын, ха ма сыйүн,  
Шон ма бу жын, ха ма мэжын  
вын.

Мифыр зуйни то мини.

Ба хун хадёли.

Хун хуар хан дый лёнгэ лю еер.

Лёнгэ зый зандо йигэ дяннили.

Нечў бизы мэ чили.

Кўди нянлуй янли шинли.

Ю фуди бу нын чүн гуэ.

Щё жүэсы лян нянлуй хуанхади.

Жян хуа бу де – Жў бу нэ.



Хасан Юсиров

шухади кулюр дэ кугэр





**ЮСУРОВ ХАСАН ЮСУРОВИЧ**  
**(1907–1987)**

Х. Ю. Юсуров зэ Жяркент чынни сын-ёнхади. Тасы лисы куэ-шүэди фубэшы. Манли 30 нян зэ Хырхыз ССР Куэшүэйүанниди тюркология дэ хуэйзүшүэ буфынни зүли хуэли, зэ хуэйзү вын-мин сектор литу ганли куэшүэхуэли, янжюли хуэйзүжынмуди лисыли. Хасан Юсурович ю жымужяди куэшүэхуэни: «Замужя хуэйзүжынму бандо Хырхызстан дэ Хазахстанди дижешонли», «Хуэйзүжынмуди минжын кучуан выншүэ ёнзы», «Хайтахун Таширов миншяди колхоз», «Хуэйзүди чүфон» зэ данлинди хуэ. Ба тади «Хуэйзүди кулюр, кугэр, цэчүхуа лян цэхуар» йи бын фу Разия Юсурова йинчүлэли.



Чүан жын чы фан, чы йи ван,  
Чүан жын чў чян, наншон нан.

Чыбубоди сусугуй,  
Зущён шә тын щён.

Дунсылигә лангангуй,  
Вәсылигә сусугуй.

Ма ю бёли, ца дани,  
Жын ю чянли, хуа дани.

Миншын хо дый, нан каншу.

Вугә зыту сыйдо зуйни,  
Хан бу дый гу.

Фу йин фынни,  
Цэбый йин бэляни.

Тян йүә лын, фын йүә жин,  
Жын йүә ю, щин йүә хын.



Жын щин бу дин:  
Юли вугә, щён люгәни.

Йүә ю, йүә хын,  
Мәю ли, чы бын.

Нын жё чүннан ю гэжя,  
Бә жё фугуй ю жынжя.

Кун зуй фә кун хуадини.

Чүн зә дон гә мә жын вын,  
Фу зә шын сан ю йүан чин.

Жын лоли, бә фә шонян,  
Чүнли, бә фә фухан.

Фухан пинди чүнхан,  
Чүнхан пинди зыжиди хан.

Фухан сылён хуләди хуон жин,  
Чүнхан сылён донщяди гуонйин.

Фуханди йигә янши,  
Чүнханди йинянди чыхә.

Ланганшу бу зү хуә,  
Зуйни хуэй зыгә.

Фуханди цэбый дуә,  
Чүнханди кў нян дуә.

Жын фули чинчин дуә,  
Жын чүнли жонгуйди дуә.

Цэбый нын дый,  
Миншын нан дый.

Нын вигэ хи жў,  
Бэ вигэ щёжын:  
Жў нын мэчын чян,  
Щёжын фан бый нян.

Йү йигэ хо линжя,  
Ю пый хун, ю ца хуа.  
Йү йигэ ха линжя,  
Со да банзы, хо дэ жя.

Жүнзы панди тянщя фу,  
Щёжын панди зыжи фу.

Ючянхан бу гў зыжиди щю.

Нын жё чян чы куй,  
Бэ жё жын чы куй.

Жын гуэчи лю минни,  
Ян гуэчи лю шынни.

Бэ шыкан зан жин-йин,  
Ё шыкан дый хо мин.

Нян йигэ щин фу,  
Зулян йүжянли йигэ щин  
ляншуди йиён.

Минбый жын бу лян хўдў чун  
жёлён.

Ланганшуди кулён хо, чыди дуэ.



Жүнзы до сыйүн,  
Жыншон ю нынчин.  
Щёжын зэ сыйүн,  
Бу жы чин, доба куйщин.

Жяни мә бинжын,  
Ямынни мә гуансы.  
Мыншон бу гэ жон,  
Жы зусы фухан жын.

Жын мәю жонзэ,  
Щинни фонкуэ.

Шо чы, дуэ хэ —  
Чёнфын чы йүэ.

Зуй чонди гүнён бу жычян.

Жүнзы зу лў щю чёни,  
Щёжын зугуэ цый чёни.

Бин бу зо жын,  
Жын зыжи зо бинни.

Жынди хуа дуэ,  
Зўбулө хо хуэ.

Эржялён бу жы йүан-жин,  
Фэ хуа бу гуан чин-жун.

Жили-зала быйли мин,  
Нянжө луэ тисы жын.

Дуэ хуа шо фэ,  
Шо хуа бө фэ.



Жүнзы зу лү щю чёни,  
Щёжын зугуэ цый чёни.



Бу па ман, дан па зан.

Натар ю шянхуа,  
Нэтар хуэ зўбуха.

Гу бу жы щён – хў чыни,  
Жын мә щюли, хў фэни.

Жў бэ щёхуа хилова хи,  
Хилова бэ щёхуа жў мә янсий.

Йүшы бу цы, мә – бу чын дунши,  
Жын бу тёён – мәю гуйжү.

Шыгэ хуэй фэди  
Бу де йигэ хуэй тинди.

Тян ён йи зы, дин тян гун,  
Жў шя йи вэ, хуэй чён гын,  
Вэ ён йи зы, хуэ лёншин.

Чы бый зор  
Хан шян хур дани.

Щёжын дон гэ зан,  
Жүнзы ба ви жан.

Жын чян зыжё эрзы,  
Жын ху зыжё пәнён.

Шуцин есы жу,  
Шубый есы жу.

Быйди нюту бу жын зон.

Натар жонгуйди дуэ,  
Нэтар кижын нэвэ.

Ю шы нёнди,  
Мэю йигэ тынчонди.

Нын ги йигэ хо щин,  
Бэ ги йигэ хо лян.

Натарди хуа дуэ,  
Нэтарди щянхуа дуэ.

Сый куажён вэ,  
Та зусы вэди хэхуэ.

Чыбо бу лё ван,  
Зүхуэ фанбий нян.

Йинчян хи жын щинни.

Ди ту кан чян, тэ ту кан лян.

Чы фан чонди чы,  
Фэ хуа фонди фэ.

Жын нэ жын – хо же чин,  
Хү нэ шынсан – хо цон шын.

Зыжи бу шыкан,  
Манйүан шыже нан.

Йи дуй хуон жин  
Бу де йи дуй хуон лён.

Лан чы, па дунтан.



Жын ю чян, нын гүчү гуй,  
Жын мә чян, бу чү мын.

Тян бу шу, ди бу гуан.

Гончён ган чян чён.

Нын жёйү эрзы,  
Ги та бә гә жинзы.

Вава бу щин гуан:  
Чыли мэмә, зу ё фан.

Цомё да зыр, лю гынни,  
Жын йилю хубыйни.

Вава бу жыдо жи, бо.

Эрзыди жёзы бу до — фузыди цуэ,  
Нүрди жёзы бу до — нёнди цуэ.

Эр ю, нү ю,  
Бу де хуэчуэ зы ю.

Вава бу кү — нён бу нэ.

Вава чин — нэсы жын,  
Вава лан — на гун ган.

Ён эрди бә щёхуа ён нүрди,  
Ён нүрди бә щёхуа ён эрди.

Зо ён эрзы — зо дый жи,  
Зо чү щифур — зо жуэ чи.



Йигыр цэ нан дян,  
Йигэ эрзы нан төөн.

Лёншы хуонли бу шу – тондөни,  
Нүзы дали бу чўжя – подөни.

Жи бо язы бый шу кў.

Жин гəло, йин гəло,  
Бу де зыжиди чун гəло.

Чўмынди мынкар дини,  
Жинмынди мынкар гони.

Жяни ю йигэ дўдўчун –  
Йибыйзы бу шу чун.

Жи жё, гу нё, вава цо,  
Жысы жянниди сан жян бо.

Чў мын кан тян сый,  
Жин мын гуан нянсый.

Лян чи мади бə тун лў,  
Лян фухан щя гуан – ё фонгў.

Чинчин югə йўан-жинни,  
Пын-ю югə бə-хуни.

Ёнгə хо ма – пый жүнзы зан,  
Вигə ха жын – чўсын йибан.

Гын ха жын, щүə ха жын.  
Гын хо жын, щүə хо жын.



Жяни жин-йин ю бый ду,  
Бу де виха шон быйди пын-ю.

Ви жын – ви жүнзы,  
Зэ фу – зэ сунбыйлин.  
Вихади жүнзы чон лэвон,  
Зэхади сунбыйлин дун-щя чин.

Хо ляншусы хо төөнди сыфу.

Йүан чин бу ву жин лин,  
Жин лин бу де дуй мын.

Йи нянди жуонжя зэ чун йүшон,  
Йи шыди гуонйин зэ чинжиншон.

Чян па лон, ху па хў.

Йибыйзыди мунон – чүшон лёнгө  
пәнён,  
Йитянди мунон – хэшонди сылён.

Хуонзуй кэкэр мә туйдөни,  
Щүэ йин жёхуанни.

Ганзо зэлигэ фуфур,  
Хушон щён зэ жүжўр.

Хуа литу жян хуа,  
Жянлигэ нянхуа.

Нэ го жын, щүэ го жын,  
Нэ дижын, щүэ дижын.

Нян бу жян – щин бу фан.

Эр бу шян му чу,  
Гу бу шян жя чүн.

Жын тэ – жын го,  
Фи тэ – чуан го.

Дади хи ню,  
Жинди хуон ню.

Гэ нён ён, гэ нён тын,  
Лочў шяхади мо бу тын.

Лэгуазы чы тьянцэни, мулигэ го.

Му сы зэ жыншон,  
Чын сы зэ гуншон.

Вава гуэли, чы шыгэ нёнди нэни.

Бу шон го сан, бу жян пин ди.

Вэ зый хо фон,  
Жя зый нан фон.

Канчи мидини,  
Чуйчи лидини.

Цэбый дуэли – жын ю дан,  
Лилён дали – нын фа чүан.

Жяни пинфын – жы эрнүди чин,  
Гуйни дажон – шян минди нын.

Нэ чян – бу гў лян.



Жын дуә – хо зўхуә,  
Жын шо – хо чы фан.

Йи гыр цә нан жуә,  
Дў жын нан хуә.

Хуоншонди йигә цуәву,  
Чян-ван жынди нанву.

Жүн пәнән жә жын но,  
Чу пәнән – жяжун бо.

Чы фан жян да ван,  
Зў хуә са ланган.

Ланганшуди гўсыр дуә.

Чы фан ганлур,  
Зўхуәчи йиллор.

Бу па хуон ди бу ги ми,  
Дан па ланган бу ли ди.

Ланжын бу чў мын,  
Чўли мынли, тян бу чин.

Жын ланли – хуә жунни.

Са йигә лан – ха йигә нян.

Жын щян – жон зыжя,  
Щин щян – жон туфа.

Хали жяди фынхуон бу шон тян.

Го сан бу па щүә,  
Жёнжын бу па хуә.

Сан тян бә нян фу – хуа цўни,  
Сан тян бә ще – шу жанни.

Нын ги чүнжын бу йишон,  
Чён зэ ги фухан ба нўцэ дон.

Цыжёзы гыншон хынху но нянни.

Жын вандёли – кўбухуә,  
Дунци дюли – зобужуә.

Вәё хуэй фуфи,  
Ё зыжи ха фини.

Жяни ко нён,  
Чў мын ко чён.

Ю жяншы – ёнхуә йижязыни,  
Ву жяншы – ёнхуәбугә зыжи.

Хуан жон ё хынни,  
Ла жон ё жынни.

Ви жын – вигә жы чинди,  
Ви гу – вигә кан мынди.

Бу зуди лў, зу сан хуэйни,  
Бу йүнди жын, йүн сан хуэйни.

Тяншон шя йү, диха хуа,  
Зыжи хуадо, зыжи па.



Сы чян йүний, зын чян нан.

Йи жүәту щён ва йигә жинни.

Хитучун ни бә жү,  
Жюха, же йүан чу.

Зын йигә бу ву сын йигә.

Вәә дуә чы фан,  
Зүхуә дуә чү хан.

Жын на чин ганни,  
Лү на гун ганни.

Йигә лочү хәди йи гуә тон.

Кунни ловади бонзы хи,  
Шышон фуханди щин хи.

Жынди щин бу йиён,  
Хощён тамуди йигә нён.

Чимади бу жы бущинди нан.

Чүэзыди лү дуә,  
Жезыди хуа дуә.

Нанжын гэшон зу,  
Дәди нүжынди лён ба шу.

Гуан пин бо цон, хү пин лин,  
Нанжын хуәди пәнёнди жын.

Гуан пин йин, хў пин сан,  
Пәнён пиндисы нанзыхан.

Чё нур фә хуа бу чүә лүн,  
Чё щифур хуә мян бу жан пын.

Жын ю лянни, – фу ю пини.

Фу мә пицо, нан хуә,  
Жын мә щю, хў фә.

Нын хуә йигә дан дади чүнхан,  
Бу нын хуә йигә дан щёди фухан.

Бу тин ложынди ян,  
Шу йибыйзыди нан.

Да фуди цэхуә дуә,  
Жүнзыди жяншы дуә.

Бу па шы жын чүан,  
Дан па йи жын дян.

Гундосы дажяди йисы.

Гункў мәю вон фиди.

Щян фә щён, ху бә жон.

Лёнгә дачуйди,  
лёнхани ду ю цуәни.

Дачуй ё лани,  
Мажон ё чүанни.



Жяжунни ю ло жын,  
Хуэшон ю бый нянди нын.

Башы суйди лор мынчян зуэ,  
Вучон бу до, хан дый йи куэр мэ.

Дидониди дозы хэпа тян хан,  
Жын ло хэпа мэю кэ куди фан.

Бэ па жын ло,  
Дан па щин ло.

Фу лоли – гын не,  
Жын лоли – мэ ще.

Фу лоли – гын щянни,  
Жын лоли – щин нянни.

Вугў хуонли – пади фын,  
Жын лоли – пади чүн.

Жынди зусы жынди,  
Жяди зусы жяди.

Тин хуа – тин йинни,  
Ва фу – щин гынни.

Ю фу – бу кэ чүн шу,  
Ю бынсы – бу кэ чүан шу.

Зу лў бэ кан,  
Зў хуэ бэ суан.

Шон конди цэфын,  
Ха конди чўзы.





Шон конди цэфын,  
Ха конди чўзы.



Чын жын зэ гункўшонни,  
Гункўшон нын чын жынни.

Жын нэ гункў –  
Кэ жин-йин пу.

Йи кантуман вабухагэ жин.

Ха шифур шу линдон,  
Хо нүр чы ющён.

Хэпа фуер халэ да туни.

Фи щин, щя гун –  
Майи е чын жын.

Сый щён чыбо фи, зочи зўдо хи.

Чў чуй бу да лищёнжын,  
Кэ ян бу ма нянлоди жын.

Нян фу – дў шын,  
Ги нёнлозы ён мин.

Ни дэ жышы нын ба шыже  
жуан,  
Бу жышы ни зэ йитуэр зан.

Ни дў фу, щин хо сы,  
Бу нянфу щинбуха хо жышы.

Нянфу танщин,  
Го жо мин дын.

Жүнзы бу тин дан хуа.

Фуханди шы зэ тади  
цэбыйшонни.

Щя хын щин,  
Фу литу ю хуон жин.

Ю жышыли — сы жышы,  
Ву жышы — сы личи.

Ю жышы —  
бу зэ жынди нян лошон,  
Ву жышы —  
вон хуэ бый суй зэ шышон.

Шыже лёнсы тэён,  
Жын цунминсы, жышы лён.

Жынди шуфу нын ван,  
Жышы бу нын ван.

Бу па бу жыдо,  
Пади мэ нян бу жыдо.

Ёдисы хохор ба фу нянха  
Бэ па ба фу нянбуха.

Бу па бу хуэй са,  
Дан па шүэбуха.

Дў фу, ё дый жышы шын,  
Шүэбуха лийи бу ву жын.

Тэён жоди шыже лён,  
Жышы жё жын минлён.



Чў мын — кан тьян,  
Жин мын — кан лян.

Ю жы — бу зэ нян го ми,  
Ву жы — вон хуэ бый суй.  
Ю жы — бу зэ нян го ми,  
Ву жы — вон зэ линшонни.

Чы са бу щён,  
Чуан са бу гуон.

Чыкэли — чыбо,  
Зўхуэ — зўлё.

Мэмэжын бу ли сыту,  
Жуонжяхан бу ли дитў.

Вынжун жын ву хуа,  
Сыфи жын тон хуа.

Шыгэ хуэй фэди жын  
Фэбугуэ бу фэ хуади йигэ жын.

Хун жын мэ ли,  
Та хунди зыжи.

Чы фан — жян щён,  
Зўхуэ — дуэ, цон.

Ю вон ю гонни тонни,  
Цў вон цў гонни тонни.

Жын мян фэ жын хуа,  
Гуй мян фэ гуй хуа.

Жын мә лийи, чўсын йибан.

Йи зы бу шы,  
Лён нян мый хи.

Да чуй бә шон лян,  
Ма жын – бә жедуан.

Нын зә зыжиди дифоншон югә  
йуан,  
Бу зә понжынди дифоншон  
донгә гуан.

Хо фу ё жын зә,  
Хо хэзы ё жын хуэ.

Бусы пинчўр вәди щяжя.

Ю чян нянди мин,  
Мә чян нянди жын.

Бу нын тын ванлиди жын,  
Ё тын хуэ жынни.

Цо жондисы йи щя, жын хуәдисы  
йишы.

Фу нуэ йи бу – сыни,  
Жын щин йи бу – хуәни.

Чон лўшон ё зыян мани,  
Нянщян литу ё зыян жынни.

Чўнжын гын фухан –  
Фанчон мә кў чуан.



Зуйни ю я – чы жуни,  
Щинни ю я – чы жынни.

Зў замугә хуә, зу чы нәмугә фан.

Дунтянни дунсылигә лангангуй,  
Жын литу вәсылигә лыннянгуй.

Ловужынди хуасы гуй ян,  
Хощён бобый зэ сан.

Хуа дуәли – бу тян,  
Жё дуәли – бу жан.

Ло ёнди пизы ги фынни,  
Шыхуа жунжын тинни.

Йи жү хо хуа – нан сан дун,  
Йи жү ха хуа – люйүәни лын.

Жон ку йүний, би ку нан.

Гункўсы зыян жышыди.

Ва фу – ва гынни,  
Тин хуа – тин йинни.

Дажун литу мәю дўжын.

Дуй жүнзы бу фә жя хуа,  
Дуй щёжын бә луә шы ян.

Зуйни фәди бусы щинниди хуа.

Хоханзы бу фә жинтуди хуа.

Зуй чон – жә сыфи,  
Йишон чон – ла луфи.

Сан жү хо хуа нуан жын щин,  
Йи жү ха хуа шон жын щин.

Шын хә тонди шынчи ман,  
Жүнзы фә хуа шынйин ван.

Зуй тьян, щин кў.

Шыгә хуэй фәди  
Бу де йигә хуэй тинди.

Хуә падисы хоханзы цышу.

Ха хуа йи гў фын,  
Хо хуа бу чў мын.

Жынди щинжин зә щиншонни,  
Фуди жиншын зә гыншонни.

Дун фә, дун дон,  
Щи фә, щин дон.

Фә хуа мәю го-ди,  
Ю пир, мә моди.

Хуа тьян, щин кў.  
Зуй тьян, щин кў.

Жунди дуә, шуди дуә,  
Жунди шо, шуди шо.



Чыкэли гончён, зүкэ хуэли  
бинжын.

Ю сы, мэ сы пантуй да зуэди.

Гили жынди нүзы хощён мэдэди  
диже.

Жин дўзы, цан лыйба,  
Зў хуэ бу паса.

Жышы бу хи жын, та ги минлённи.

Ги минлёнди йибый тян бусужё,  
Ги шозы сыйүнди йигэ сышын.

Ги дини жун са, да дини шу са.

Эржялён зүкэ сали сан щин эр  
йиди.

Малиди бян гэбый, ма щюзыди,  
Йипор лэди, йипор чи.

Сый ба ни куажён — ду е бусы  
ходи,  
Сый ба ни ма — ду е бусы хади.

Фэхади хуа литу жя хуадини.

Жун ди — че зо,  
Зў мэмэ — суан хо.

Жяжунни ю сан жян бо:  
Жи жё, гу нё, вава цо.



Бу тин ложынди ян,  
Дый бин зэ мянчян.

Хуа хуэй фәлисы – жүнзы,  
Хуа бу хуэй фәлисы – щёжын.

Жё хуар – жё гын,  
Кан жын – жы шин.

Ха мор дәлигә сы лочў,  
Чычи е бали, худи хў.

Хо гунжи дә мужи бу до жон,  
Хо нанжын дә нўжын бу ма жон.

Фуханди йи гыр ханмо  
Би чунханди ё жуон.

Чончун жүн-ён зэ тади  
пицошонни,  
Жынди жүнмый зэ тади  
щиншонни.

Жын мә лили – хў фәни,  
Лү мә лилён – хў ени.

Мә тёенди эрзы – эржялён:  
Чүли шифур – вонли нён.

Дын го - лён да,  
Чян дуэ – шы да.

